ꝑ coniunctionē corporum ↄſūmato· non ꝙ ipa
ↄiunctio in qua ſpūſſāctꝰ nō adeſt illō deſignet
ſed ꝑ ipm actum conſumatum ſignificat̄· Terci
um ſacramentū eſt eccleſie vnitas ex omnibꝰ
gentibꝰ collecta· ⁊ vni viro ſcȝ criſto ſubiecta
Hoc ſacramentū ſignificat̄ in eo qui vnicā tā=
tum ⁊ virginem habuit vxorē facto poſtmodū
clerico et ordinato· Vbi vero quis ad bigamiaȝ
ſiue ad ſecundū matrimoniū tranſit iā ab vnita
te recedit· quia carnem ſuā in plures diuidit· et
ſic huius tercij ſacramēti ſignacō in eo nō cadit
quare ꝓmoueri nō poteſt· Nam ꝓmotus vnita
tem ſignare non poſſet· Preterea ꝑ ſecundū ma
trimoniū recedit a prioris coniūctiōe mrīmonij
Eccleſia vero ex quo ſe xp̄o coniunxit nunquaȝ
ab eo receſſit· nec ipe ab ea· bigamus ergo ta=
lem vnitatē ſigficare nō pōt· Vn̄ merito ꝓpter
huius ſacramēti defectū ꝓmoueri non poteſt·
Jllud eciam nota ꝙ ſic̄ ſtatutū eſt in ↄcilio car
taginen̄· ſponſus ⁊ ſpōſa benedicendi a parenti
bus vel a paranimphis offerant̄ eccl'ie ſacerdo=
ti· accepta autē benedictōne eadeȝ nocte ꝑ reue
rencia benedictionis in virginitate permaneant
Ceterum nupcie benedicende ſūt a ſacerdote cū
precibus ⁊ oblacionibus ex inſtitucōe euariſti
pape· Verumtamen vir et mulier ad bigamiaȝ
tranſiens mrīmoniū ↄtrahendo non debet a pre=
ſbitero benedici· qȝ cum alia vice benedicti ſint·
eoꝝ benedictō nō iterari debet· Non ergo debēt
nupcie benedici· niſi vbi virgo cū virginē ↄtra=
hit ꝓpter rationem que ponit̄ in ꝓhemio ſecū de
ptis· pmo p̄ſbiter qui benedictionē cum ſecūda
vxore celebrauerit· officio ⁊ beneficio ſuſpēſus
eſt ad ſedem apoſtolicam mittendus· qđ quideȝ
ad exhortacōnem cōtinencie noſcit̄ introductū
Secundū quorundā locorū conſuetudineȝ ſi q̄s
ↄtrahit cum ſecunda virgine benedictio iterat̄
et hoc ſi dominus papa ſciat et tolleret· alioqui
non valet· Dicunt etiā quidaȝ ꝙ ſi alique virgi
nes ↄtrahētes nō fuerint bn̄dicti facti bigami
iterū contrahendo poterunt benedici ſed et ſi cō=
trahentes fuerint benedicti· licet ſe non cogno
uerīnt carnaliter· non ideo iteꝝ contrahētes bn̄
dicētur· De benedict̄ ōe virginū dicetur in ꝓhe
mio ſcđe ptis· Notandum autē eſt ꝙ vnū ſacra
mentū dignius eſt alio quatuor modis· ſcȝ rōe
efficacie· vt baptiſmꝰ· rōne ſanctitatis· vt eucari=
ſtia· ratōne ſignificacōnis· vt ↄiugium· Quidaȝ
tamen non approbant iſtū modū· et racione ↄfe=
rentis· vt cōfirmacio ⁊ ordo· Sed querit̄ quare
inſtituta ſunt ſacramēnta· qȝ ſine illis potuiſſet
deus humano generi vitam eternam et graciā
donaſſe· Reſponſio· ꝓpter tria· Primo ꝓpter hu=
miliacionē· vt dum homo ex dei p̄cepto ſe rebꝰ
inſenſibilibus et ſe inferioribꝰ reuerent̄ ſubiciet
ex hac obediencia magis apud deū mereat̄· Se
cundo ꝓpter erudicioneȝ vt per id quod foris in
ſpecie viſibili cernitur ad inuiſibilē virtuteȝ que
interꝰ eſt agnoſcendā mēs erudiatur· Tercio
ꝓpt̄ exercitacionē· quia cum homo ocioſus eſſe
non debeat ꝓponitur ei vtilis et ſalubris exerci
tacio in ſacramentis qua vanaȝ ⁊ noxiā deciīnȝ
occupacōnem· iuxta illud· Semper aliquid boni
opis facito vt dyabolus inueniat te occupatū·
Non ergo debent omitti ꝓut in preccdēti titulo
dictum eſt·

Jncipit liber ſecundus de miniſtris ⁊ ordi
nibus eccleſiaſticis ⁊ de eoꝝ officijs·

IN hac ſecunda parte de miniſtris et ordinibus
eccleſiaſticis eoꝝq̄ȝ officijs tractare p̄uidimus·
premittentes ꝙ tres ſunt ſecte famoſe· videlicet
Gentilium· Hebreoꝝ· et Xpianorum· Prima eſt
erroris· Secunda veritatis· Tercia veritatis et
ſalutis· Jn prima naufragām̄· Jn ſecunda a peri
culo eripimur· Jn tercia ſaluamur· Prima ſecta
dicit̄ a ſecando· quia ſecat· ideſt ſepat nos a deo
Secunda ⁊ tercia a ſectando ⁊ tenēdo· quoniam
illuminant ſaluāt ⁊ liberant· Xpianorum pſone
tam ſeculares q̄ȝ eccleſiaſtice ab alijs duabꝰ ſe
ctis ſumpte ſūt· hebrea vicȝ ⁊ gentili· Sicut eniȝ
apud nos duo ſūt genera pſonaruȝ· ſcȝ laicales
et eccleſiaſtice· ſic et apud gentiles et hebreos·
Apud gentiles quidē ſeculares pſone erāt hee
monarcha· ſcȝ imperator romanus· patricij qui et
ſenatores dicebant̄· ad quoꝝ arbitrium vniuer
ſa ordinabantur· reges· duces· comites· p̄ſides·
p̄fecti· ſuffecti· tribuni militum· tribuni plebis·
pretores· centuriones· decuriones· quaterniōes
diuini viri· queſtores· ediles· et aule ianitores·
Jnter poetas vero erant aduocati carminū· re=
latores carminū· ſcriptores comedi· tragedi· ⁊
hiſtoriographi· Vates autē qui a vi mentis di=
ctus eſt· modo ſacerdotem· modo ꝓphetam· mō
poetam ſignificat· ſcđm yſidoꝝ· Jn ritu templo
rum erant apud gentiles archiflamines· ꝓtho=
flamines flamines ⁊ ſacerdotes vt iaȝ dicetur
Erāt quoq̄ȝ apud eos viroꝝ ⁊ mulieꝝ religioſi
conuētꝰ· Apud hebreos quoq̄ȝ eadē erat diuer
ſitas pſonaꝝ· alie nanq̄ȝ erant ſeculares· alie di
uino cultui· vicȝ in templo dedicate· Jn templo
erāt ſūmꝰ ſacerdos vt melchiſedech· minores ſa
cerdotes· leuite· natinei· luminū extinctores· exor
ciſte· ianitores· et edicij· ſeu cātores· Sup ꝓpl'uȝ
vero regendum erat dux ꝓpl'i moyſes· et ſub eo
quos ipſe ↄſtituerat ad cōciliuȝ ietro ſoceri ſui
Erāt etiā ciliarche· et acontarche· pētacōtarche
⁊ decacōtarche· i· millenarij· cētenarij· quinqua
genarij· et decani· Cilios eniȝ interpretat̄ mille
et archos princeps· inde ciliarcha· i· priceps ſu
per mille· etacentū· inde etacōtarcha· qui ſup cē
tuȝ poteſtatē habebat Penthacōtarchus dicit̄
qui preeſt quinq̄ginta· pentha· eīn̄ quinq̄ȝ ſonat·
Decanus qui decē deca eīn̄ decem ſonat· Apud
xp̄ianos q̄ȝ ſimilis diuerſitas reperitur Et nota ꝙ
xp̄iani a xp̄o dicti ſunt· xp̄i vero a criſmate de q̄
dictū eſt in pte prima ſub ti· de ↄſecracionibus·

Nomē xpianorū primo in anthiochia inuentum
eſt. Antea eñi oñes vocabanť diſcipuli ſeu fra
tres donec apl'i in anthiochia conciliū fecerūt.
Et dicunť xpiani orthodoxi. ideſt recte glorian=
tes et vt credūt viuētes. nā orthos grece diciť
recte latine. et doxa gloria. Dicitur ergo xps a
criſmate q̄ſi vnctus. Ipe autē vnctus eſt eterna
liť a deo pre conſortibꝰ ſuis ꝓut legitur in actibꝰ
apoſtoloꝝ. et hoc nomē eſt oleum effuſū. Hinc
eſt ꝙ in veteri teſtamento ſacerdotes et reges
xpi nūcupantur qꝛ vncti erāt vnctione tempali
iuxta illd. Nolite tāgere xpos meos. Hoc aūt
nomen xps nō eſt ꝓpriū nomē ſaluatoris ſed ē
cōmunis nūcupacio poteſtatis. eſt eniꝫ cōmune
nomē dignitatis. Sed hoc nomē ihēſus ꝓprium
eſt vocabulū perſone ſaluatoris quo ab angelo
gabriele in conceptione vocatꝰ eſt. euangeliſta
teſtāte. vocabis inquit nomen eius ihēſum ⁊ ab
hominibus in circūciſione. Et nota ꝙ ihēſus di
citur hebraice meſſias. grece xps vel ſother. vel
ſophir. latine vnctus vt ꝑmiſſū eſt. vel ſaluator
eo ꝙ ipſe ſaluum faciet populū ſuum a peccatis
eoꝝ. Poteſtatem eniꝫ habet dimittendi peccata
ſicut ipſe dicit. vel ſalutaris. quia ipſe nobis ſa
lutē dedit. Si eñi ꝑcepta eius ſeruauerimꝰ vitā
eternā poſſidebimꝰ. Hoc autem nomen ihēſus
porphirius philoſophus greca ⁊ latina lingua
peritꝰ ſcribebat latine ihēſus. grece vero per h.
quam greci pro i longa ſonat. Vnde et quidam
proferunt gyſus. latini vero ꝓ e longa. Rectiꝰ
ergo videtur ſic eſſe pingendum ihēſus p grecā
abbreuiacionē q̄ꝫ ihēſus p lat. nam aſpiracionē.
Sed et hoc nomē xps cū ſit grecū greca ſcribi
tur abbreuiaciōe ſic criſtus. Nam greci ponunt
x. pro chi. p vero pro r. et c pro s. Si aūt ſcribi=
tur p s latina terminatōne finitur ergo ſi lōgo
ſcemate ſcripitur. ſic p aſpiracōeꝫ pingať criſtꝰ
Circa noia aūt xpi notandū eſt ꝙ q̄dam ex ipſis
dicūť de xpo relatiue vel q̄ſi relatiue. vt paſtor
ſpōſus ⁊ mediator. quedā nō relatiue. vt homo
quedā tranſlatiue. vt agnus. ouis. vitulus. ſer
pens. ariens. leo. vermis. et quedā cū ſine inſtitu
cione relatiua. ſūt et prerogatiua priuilegij ap
propriata. vt xps. Ihēſus autē eſt ꝓprie ꝓprium
nomen eius vt ꝑmiſſum eſt. vocať eciāꝫ chriſtus
alpha et o. id eſt principium ⁊ finis. ⁊ hebraice
emanuel. qd eſt nobiſcum deus interpretatuꝫ.
Nobiſcū eñi eſt per preſenciaꝫ maieſtatis et per
participaciōeꝫ veritatis. p vinculum caritatis.
et per adimplecōneꝫ veritatis. Vocať preterea
via veritas et vita. via in exemplo vel ꝑcepto.
veritas in ꝓmiſſo. vita i premio. Sabaoth vero
ideſt deus exercituū. adonaij. quod eſt domine.
athanathos. ideſt immortalis. kyrios. ideſt domi
nus theon. ideſt domus. panthocrathon ideſt pa
ter diſpons̄. vel perfectus. homoyſon ideſt vni
us eſſencie nomina ſunt dei. non tantuꝫ perſone
criſti. vocatur preterea xps ſcd̄m yſaiā āmira=
bilis. conſiliarius. deus. fortis. pater futuri ſeculi
princeps pacis. Ammirabilis i incarnacōne cō=
ſiliarius in integrā rerum cognicione. deꝰ rerū
creacione. fortis in rerū diſpoſicione. pater fu=
turi ſeculi. in meritorum retribucione. princeps
pacis diciť. vel qꝛ fuit mediator dei et hominuꝫ
vel etiā hominum et angeloꝝ. vel quia confert
illis pacē que exupat omneꝫ ſenſum. cuiꝰ pacis
non erit finis. vocať etiā criſtus ineffabili noie
thetagramaton. ideſt quatuor literaꝝ que ſunt
ioth. hee. vau. het. que ſūt apud nos. i. e. v. he.
Eſt ergo nomen ieuhe qd diciť ineffabile nō qꝛ
non valeat fari. ſed qꝛ nō eſt deus. hoc nomine
niſi in arduis inuocādus. vel qꝛ eius ſentencia
ſufficiēter nequeat explicari. Cuius interꝑtacio
eſt talis. ioth principium. he iſte. vau paſſionis
het vite. quaſi iſte eſt principium vite paſſionis
Genitiuus more grecoꝝ poniť ꝓ ablatiuo. paſ
ſionis p paſſione. ideſt per paſſioneꝫ. Quomodo
autē vita noſtra ab ipſius morte dependeat non
poſſumus intueri. de hoc diceť i tercia parte ſb
ti. de indumētis legalibus. Hoc aūt nomē deꝰ
appropriatur patri ⁊ filio ⁊ ſpūiſancto prout in
ſymbolo athanaſij legiť. quamuis etiā quādoqꝫ
ad alias pſonas extēdatur iuxta illud. Dijs nō
detrahes. Et alibi applica illū ad deos. Et aplꝰ
Nam ⁊ ſi ſunt qui dicanť dij. ſiue in celo ſiue in
terra. nobis tantū vnus deus pater ex quo oia.
et ideꝫ. ſi noſtrū euangeliū eſt optum in his que
pereunt eſt optum in quibus deus huius ſeculi
execauit mentes infideliū. Rurſus ihēſus dictꝰ
eſt nazarenus a quodā vico galilee. deus dictꝰ
eſt ꝓpter vnicā cum patre ſubſtanciā. Dominꝰ
vero dicitur ꝓpter ſeruientē creaturaꝫ. Deus ⁊
homo dicitur. qꝛ verbum et caro. Verbuꝫ diciť
quia pater p eum omnia cōdidit ſiue iuſſit. Yma
go dic ē ꝓpter parē ſimilitudinē pris. Siquideꝫ
apd xpianos ſeculares pſone laici dicunť. laos
eñi grece diciť populus latine. Clericales ſunt
que in eccleſia deſeruiunt vel ipſā regunt. a cle
ros qd eſt ſors ꝓut iam diceť. Hee aūt ſubdiui
dunť in monachos. ideſt i ſingulariter degētes
Nā monos grece diciť ſingl'aris latine ⁊ alios
religioſos. Sunt aūt quatuor genera monacho
rum. alij ſunt cenobite qui viċꝫ cōmuni monaſte
rij regula ⁊ vita obediencie maioꝝ deſeruiunt.
alij ſunt anachorite qui viċꝫ edificant ſolitudies
et quamuis in cōmuni vita poſiti priuate tamē
contemplatōni vacant. alij ſunt heremite qui viċꝫ
ſolitarie in deſertis degūt. alij ſunt girouagi. i.
vagabūdi et circūcelliones. Religio vero dicta
eſt quia p eam vni deo religamur ad diuinū cul
tum vinculo ſeruiendi. et in clericos ſecl'ares q̄
vſurpato nomine ſeculares dicunť. ad differen
ciam regulariū qui ꝓprio carent qd nō contingit
in iſtis. Nam et ſcd̄m augu. Bonus monachus
vix bonū clericum facit. Sed et eccl'aſticaꝝ pſo
narū duo ſunt genera. Naꝫ aliud eſt dignitatis
aliud ordis. Dignitatis vt papa. patriarcha. pri=
mas. archiepus. ſiue metropolitanus quod ideꝫ
eſt. epiſcopus. archieps. archidiaconꝰ et archi
preſbiter ⁊ ꝑpoſitus. Quamuis oñes qui pſunt

ꝑpoſiti generaliter rite vocent̃· In choro vero
ꝑſone ſunt decanus·ſubdecanꝰ·cãtor ſiue p̃cen=
tor·ſuccentor·theſaurarius ſiue ſacriſta·archia
cola ⁊ huiõi·Dig̃tates aũt vt et ordines a lege
originē ⁊ exẽpla traxerunt iuxta illud·Conſti
tues eos principes ſup omnẽ terram· quãquã
quidã dicunt dig̃tates a gentilitate ſumpſiſſe
iniciũ·Ordin̄s aũt ꝑſone ſunt ſacerdos·diaconꝰ
et ceteri quos inferius ꝓſequemur·Qualiter a
veteri ritu tã gentiliũ quã hebreorũ ad cultũ
p̄ñtis eccleſie tranſlacio ꝑſonaꝝ facta ſit·et q̃li=
ter ab illis ꝑſone dignitatũ in eccleſia originẽ
habuerũt breuiter videamus·et quidẽ dominus
papa qui pater vel cuſtos patrũ eſt vicẽ gerit
ſũmi põtificis· Romanꝰ impator monarche ſimi
litudinem gerit· Senatoria et patricioꝝ digni
tas manet in eccleſia in quatuor patriarchis·⁊
in eccleſia romana in cardinalibꝰ Primates qui
tribus archiep̄is preeſſe habent regẽ exprimũt
qui tribꝰ ducibꝰ p̄eſt·Metropolitani ſeu archi
epiſcopi ducibus comparantur·qui pluribꝰ comi
tibus p̄ſunt·ſicut illi pluribus epiſcopis·Pela=
gius eñ papa dicit ꝙ vna ꝓuincia habet regem
et metropolitanũ·epiſcopi comitũ ſimilitudinē
gerũt·Coepiſcopi quoꝝ poteſtas ſublata eſt p̄
ſidum et prefectorũ· prepoſiti vero et tribunos
militũ imitantur·archip̄ſbiteri tribunos plebis
cancellarij·pretores·archidiaconi·centuriones
decani·decuriones·preſbiteri ·curati aduoca=
tos· Perſone quoq; ordinũ ab illis originẽ ha
buerunt·Nam p̄ſbiteri vices gerunt ediliũ·dia
coni quaternionũ·ſubdiaconi duũ viroꝝ·exor
ciſte queſtores imitant̃·oſtiarij aule ianitores·
lectores carminũ relatores· acoliti carminum
ſcriptores· Sane epiſcopalis ordo ſcd̃m yſidoꝝ
quadriptitus eſt viz in patriarchis·archiep̄is·
metropolitãis·atq; ep̄is· Apoſtolica aũt ſedes
ſicut ait anacletꝰ papa caput ⁊ cardo eſt aliarũ
quoniã ſicut oſtiũ cardine regit̃·ſic illius aucto
ritate omnes eccleſie regũtur· et inde dicti ſunt
cardinales ꝑ quos tota eccleſia ſicut oſtium ꝑ
cardinem gubernatur· Illius aũt p̄latus papa
ideſt pater p̄rm vocat̃·ideſt vniuerſal' quia vni
uerſali eccleſie principatur·⁊ apoſtolicus·quia
principis apoſtoloꝝ vice fungit̃·⁊ ſũmus ponti
fex·q2 caput eſt omniũ pontificũ·a quo illi tan
quã a capite membra deſcendũt·et de cuiꝰ ple
nitudine om̄es accipiũt quos ip̄e vocat in ptem
ſollicitudinis nõ in plenitudinẽ poteſtatis·Hic
eſt melchiſedech cuius ſacerdociũ nõ eſt ceteris
comparatũ·Patriarcha vero greca lingua ſũ=
mus patrum interp̄tatur·quia primũ·ideſt apo
ſtolicum retinet locũ·Et ideo quia ſũmo honore
fungit̃·tali nomine cenſet̃· ſicut romanus oſtã
tinopolitanus·anthiocenus·alexandrinꝰ· ihero
ſolimitanus· Dicit̃ etiã patriarcha quaſi pater
arche·ideſt eccleſie· vel patꝝ priceps·Archos
enĩ grece princeps interp̄tatur latine· Hic eſt
moyſes qui aaron in pontificē oleo oſecrauit·
Archiep̄s greco vocabulo dicit̃ eo ꝙ ſit ſũmus

ſeu princeps epiſcopoꝝ· Tenet eñ vicẽ apoſto
licam et p̄ſidet tam metropolitanis quã ceteris
epiſcopis·Metropolitani ſeu metropolite a mẽ
ſura ciuitatum vocantur·Singulis eñ ꝓuincijs
preeminẽt · quoꝝ auctoritati et doctrine ceteri
ſacerdotes ſubiecti ſunt· ſine quibꝰ nihil reliq̄s
ep̄is agere licꝫ·ſollicitudo eñ tocius prouincie
ipſis ↄmiſſa eſt·Vñ pelagius papa ait· Scitote
certam eſſe ꝓuinciã que habet·x·aut·xj·ciuita=
tes·⁊ vnũ regē·et totidē minores poteſtates
ſub ſe et vnum metropolitanũ· alioſq; ſuffraga
neos·x·vl'·xj·ep̄os iudices·ad quorum iudiciũ
om̄es cauſe epoꝝ et reliquoꝝ ſacerdotũ ac ciui=
tatum referant̃·Om̄es aũt ſupius deſignati or=
dines epiſcopoꝝ et ſuperioꝝ vno eodemq; voca
bulo epiſcopi nominantur·ſed priuato nomine
quidã vtunt̃ ꝓpter diſtinctõnẽ poteſtatum quã
ſingulariter acceperũt· epiſcopatus vocabulũ
vnde dictum eſt ſub ti·de epiſcopo dicet̃ Porro
ſcd̃um anacletũ papam primates et patriarche
diuerſoꝝ nominũ·ſed eiuſdẽ forme atq; officij
ſunt·Et ideo quidã primates vſurpãt ſibi nomen
patriarche vt aquilegeñ·et gradeñ·Primacia
autem dicta eſt a primicijs cõuerſionis ad fidẽ
In cõcilio quoq; affricano ſtatutũ eſt ne prime
ſedis epiſcopus·princeps ſacerdotũ·aut ſũmus
ſacerdos aut aliquid huiõi·ſꝫ tantũ prime ſedis
ep̄s appellaret̃· Pelagius etiã papa ſtatuit vt
nullus patriarcharũ vniuerſalitatis vocabulo
vnq̃ꝫ vtat̃ · nec aliquis in ſuis ep̄l'is vniuerſalẽ
nominet illũ·quia ſi vnus patriarcha vniuerſal'
dicitur patriarchaꝝ nomen ceteris derogat̃ et
ſubtrahit̃·Ad hoc ſummoꝝ pontificũ preſulum
atq; reliquorũ ſacerdotũ inſtitucio in veteri te=
ſtamento ſumpſit exordiũ ·et in nouo eſt pleniꝰ
conſumata·ſũmi nanq; atq; minores ſacerdotes
a deo ꝑ moyſen inſtituti ſũt·vt ꝑpetuꝰ eſſet cul=
tꝰ tabernaculi ꝑ ſucceſſiões eoꝝ a filijs iſrahel
exo·xxvij·Dauid aũt miniſteria domꝰ dei ampli
ans ianitores inſtituit et cantores·ſalomõ exor
ciſtas iuenit·ſicut ſub ti·de ſacerdote dicet̃ Hec
omnia eccleſia in nouo teſtamẽto imitata eſt vt
iã dictũ eſt·habet enĩ ianitores quos oſtiarios
appellamus · ꝓ cantoribus vero lectores ſimul
et cantores inſtituit·exorciſtas etiã noie et offi
cio antiquo manẽte recepit ꝑ filijs aaron om̄es
infra ſũmũ põtificẽ ſacerdotes admiſtrãtes cõ
ſecrati ſũt· inter quos quedã diſcrecio eſt exor
ta vt alij appellẽt̃ ſimplicit̃ ſacerdotes·alij archi
p̄ſbiteri·alij epiſcopi·alij archiep̄i ſeu metropo=
lite·alij·primates·alij patriarche ·alij ſũmi pon=
tifices vt p̄miſſum eſt ·que diſcrecio a gentilibꝰ
maxime itroducta ē qui ſuos flamĩes·alios ſim
pliciter flamĩes·alios archiflamĩes·alios ꝓtho
flamĩes·ideſt primates appellabãt·hij in capite
pilleũ habebãt·in quo erat breuis virga qua a
carnibꝰ ſacrificioꝝ aues arcebãt·Pilleum aũt
ip̄m deſup aliquid lane habebat·quod cum per
eſtum ferre non poſſent·filum tñ i capite ferre
ceperunt· vn̄ a filo quo vtebant̃ flamĩes dicti

ſunt quaſi flamines· Verū feſtiuis dieb9 filo
depoſito ꝑ ſacerdocij emmēcia pilleū imponebāt
maiorū quoqȝ et minorū ſacerdotū diſcrecio in
nouo teſtamēto ab ipſo xp̄o ſūpſit exordiū· qui
ap̄l'os pro maioribus ·diſcipulos ꝑ minoribus
ſacerdotib9 inſtituit·petrū vero in ſummū ſacer
dotē elegit·Apoſtoli eciā eandem formā ſicut i
ſingulis ciuitatibus ep̄os et preſpiteros ordina
uerunt·prout ſub ti·de ſacerdote dicet̄·Leuitas
vero ab ap̄l'is legim9 ordinatos· Vn̄ ciprian9
ait· Meminiſſe debent diaconi quoniā ep̄os et p̄
poſitos domin9 elegit·Diacon9 aūt poſt aſcen=
ſum dn̄i in celū apoſtoli ſibi ɔſtituerūt ·ſubdia=
conos et acolitos tēpe ꝓcedēte eccleſia ſibi con
ſtituit·Et ſic canon clemētis pape teſtat̄·beat9
petrus ep̄os primates vl' p̄triarchas in illis ciui
tatib9 poni p̄cepit in quib9 oliȝ apud eunuchos
ſiue gentiles erāt flamines eoꝝ· atqȝ prime le
gis doctores in quib9 vero olim apud eos erāt
eoꝝ archiflamines· quos minores reputabant
quam dictos primates eoꝝ archiep̄os inſtitui
p̄cepit et i ſingulis reliquis ciuitatib9 ſingl'os
ep̄os·Anaclet9 quoqȝ pp̄ iſtituit p̄ſbiteros per
caſtella ꝛ villas poni ꝛ ordinari· Ceteꝝ in leui
tico legit̄ voce ſupna ad moyſen dictuȝ eſſe· lo
quere ad aaron homo de ſemie tuo·per familias
qui habuit maculam non offerat panes deo ſuo
nec accedat ad miniſterium eius ſi cec9 fuerit·ſi
claudus·vel paruo vl' grandi vl' torto naſo ·ſi
fracto pede·ſi mancus·ſi gibbus·ſi lipp9· ſi albu
ginem habens in oculo·ſi iugem ſcabiē·ſi impeti
ginem i corpe·ſi ponderoſus·ſi languidus· quia
indignum eſt dare deo quod dedignat̄ homo·in
quo inſtruimr quales a clericatu ſint repellendi
Dicūtur autē clerici a cleros grece qd̄ eſt ſors
ſeu hereditas latine·q̄ſi ſint de ſorte domini·vel
quaſi dn̄s ſors eoꝝ ſit·iuxta illō ꝓphete·Domi=
n9 ps hereditatis mee ꝛc̄· Ex q̄ patet ꝙ nihil
extra deū habere debēt ·ſed ſolū decimas primi
cias ꝛ oblaciōes·que ſūt hereditas domini acci
piant·Siue q̄ſi ſint ſorte electi · In veteri nanqȝ
teſtamēto ꝛ apud gentiles clerici ꝛ ſacerdotes
ſorte ex libris elegebant̄ ·ꝛ in nouo teſtamēto
mathias ſorte electus eſt·Primus autē cleric9
fact9 eſt petr9·Zingimus pp̄ compoſuit cleruȝ
et diſtribuit grad9·Circa coronā clericoꝝ tria
attendenda ſūt·ſcȝ capitis abraſio· capilloꝝ de
truncacio·ꝛ forme circulacō· Ad capitis abra
ſionem tria ſequuntur·ſcȝ mundicie cōſeruacio
denudacio·et deformacio·Mundicie cōſeruacō
quia ex capill' ſordes in capite congregant̄·De
formacio quia capilli ad ornatum ſunt·ſigficat
ergo tonſura mundā ꝛ non formabilē vitā ideſt
ꝙ clerici debent habere mundiciā mētis interi9
et non formabilē vitam·i· non exquiſitū habitū
exterius ſcd̄m dyoniſiuȝ in eccl'aſtica ierarchia
Raſura quoqȝ et tonſura capilloꝝ eſt depoſicio
omniū temporaliū· Clerici enim victu ꝛ veſtitu
cōtēti omnia cōmunia habere debēt · Vn̄ cōtra
apoſtolū comā nō nutriant· ſed caput deſuꝑ in
modū ſpere radāt·Denudacio autē ipſa ſupio
ris partis capitis nullū debere eſſe mediū inter
nos et deū demonſtrat·vt reuelata facie gloriā
dn̄i libere ɔtemplemur·Rurſus radimus caput
relictis inferius i modum corone capillis· quia
caput mentē ſignat·Capilli vero ſecl'ares con
gitaciōes Sicut ergo caput mūdatur ſupius a
capillis·ita mens noſtra dum ſupiora ideſt cele
ſtia cogitat·a ſecularibus cogitaciōib9 mūda
ri debet·ſed ps inferior capillos habet· quia nō
eſt ꝓhibitum aliquando de ſecularib9 cogitare
ſine quibus vita p̄ns duci non poteſt ·Circa de=
truncacionē capilloꝝ notādū eſt·quia illa ſigni
ficat ꝙ clerici omēs ſupfluas cogitaciōes dn̄t
a mente abſcindere·abtonſo igit̄ capite ꝛ parē=
tib9 aurib9 incedere debēt · ne capilli creſcēdo
aures opiant ꝛ oculos impediant·quoniā ꝓui=
dendū eſt ne ſecl'ares cogitacōnes aures ꝛ mē
tis oculos impediendo nos ad ſecularia trahant
Vnde capillos ſup aures tōdeamus· vt quinqȝ
capitis ſenſus expeditos ad dei ſeruiciū habeā9
Bene igit̄ ad ezechielem dicit̄·xliiij·c· Sacerdo=
tes caput ſuū nō radant·neqȝ comā nutriēt·ſed
tondentes attondeant capita ſua ſiquidē vt ait·
greg̃·in paſtorali libro ſcd̄o·c ·xviij· Capilli in
capite exteriores ſūt cogitaciones in mēte·qui
dum ſup cerebrū inſenſibiliter oriūt̄·curas vite
p̄ſentis exprimunt̄· que quia ex negligēti ſenſu
importune aliquādo prodeūt·quaſi nobis nō ſen
cientibus ꝓcedunt·qr ergo ſacerdotes qui ſunt
ſacri fideliū duces ſollicitudines exteriores ha
bere p̄nt nec tn̄ eis vehemēter incūbere debēt re
cte caput radere et comā nutrire ꝓhibent̄ vt co
gitaciōes cordis de vita ſubditoꝝ·nec a ſe ſubi
tus amputent nec rurſus ad creſcendum nimis
relaxent· Et bene ſubdit̄ tōdentes attondeāt ca
pita ſua· vt vicȝ cure temporalis ſollicitudines
et quātū neceſſe eſt ꝓuideant·ꝛ tamē reſcindan
tur cici9 ne immoderacius excreſcant ·Dū ergo
per adminiſtrantem exterioꝝ prouidencia cor=
porum vita ꝓtegitur· et rurſus per moderataȝ
cordis intencionē nō impeditur·capilli in capite
ſacerdotis reſeruant̄ vt cutem coopiant·et re=
ſecant̄ ne oculos claudāt·Circa forme circula=
cionē ſeu coronā ſciendū eſt ꝙ fit ꝓpter multa·
Primo in ſignuȝ ꝙ xp̄s rex noſter ſeipſū in ara
crucis oblaturus ſpineā coronā portauit·Vnde
et nos qui ꝑ eandē paſſionē ſaluari deſideramus
dominice paſſionis ſignū·ideſt formā ſpinee co
rone quā ipſe vt ſpinas peccatoꝝ noſtroꝝ au=
ferret·in paſſiōe portauit in capite in verticib9
noſtris portam9·vt ſicut ille ꝑ nobis· ſic et nos
ꝑ illo iriſiones et obprobria paratos eſſe liberi
ter ſufferre monſtrem9· Secūdo circulus capil
lorum virtutē equalitatis vndiqȝ boni conſen=
cientem deſignat·tūc eīn t̄pales res bene cogi=
tantur ſi ɔueniāt racōi· Tercio circularis figu
ra fit·quia hec figura non habet principiū neqȝ
finem·ꝑ qd̄ datur intelligi ꝙ clerici ſūt miniſtri
dei qui non habuit principiū neqȝ finem habebit

Quarto hec figura nullū habet angulū p qđ
ſignificat ꝙ clerici non debent habere ſordes in
vita· quoniā vbi angelꝰ ibi ſordes· vt dic bern·
et ꝙ debēt habere veritatē in doctrina· quoniā
veritas angulos non amat vt dicit ihero nimus
Quinto qꝛ hec figura omniū figurarū eſt pul⸗
cherrima· Vn̄ i hac deꝰ celeſtes creaturas fec
p qđ ſignificat ꝙ clerici debent habere pulchri
tudinem interius in mēte· et exteriꝰ in cōuerſa
cione· Sexto qꝛ hec figura eſt omniū ſimpliciſſi
ma· Nā ſcđm augu· Nulla figura ex vna linea
tm̄ conſiſtit niſi ſola circularis que vnica linea
claudit· p qđ ſignificat ꝙ clerici debent habere
ſimplicitatē columbinā· iuxta illud· ⁊ ſimplices
ſic colūbe· Septimo corona clericos eſſe ſpecia
lit regnū dei demōſtrat· ipi nāqꝫ ſcđm ihero· fūt
reges ⁊ ſacerdotes· i· regales ſacerdotes ⁊ fūt
reges· i· ſe ⁊ alios in virtutibꝰ regentes· et ita
in deo regnū habēt· Sane raſura capitis clerico
rū fit ſic ait beda i hiſtoria ang loꝝ i memoriā
eiꝰ qꝛ cū beatꝰ petrꝰ i anthiochia pdicaret abra
ſerunt ſūmitatē capitis eius in otumeliā nomis
xp̄iani et dominice paſſionis· quod quidē hodie
toti clero tradit in honorem· Fuerunt tamē qui
dicerēt ꝙ tōſure eccleſiaſtice vſus a nazareis q̄
omnia veteris legis cuſtodiunt exortꝰ eſt· Hij
enim prius crine ſeruato denuo poſt magne vi⸗
te otinenciam caput radebāt· ⁊ capillos in ignē
ſacrificij mittebant vt perfectionem deuocōnis
ſue dn̄o conſecrarent· quorū exemplo ab apl'is
introductum eſt· vt et nazarei ac ſācti del crine
pretōſo innouent quamuis olim xp̄iani a iudeis
quaſi in opprobriū nazarei vocarent· p eo ꝙ ſal
uator noſter a vico quodā galilee nazarenꝰ ap
pellatꝰ eſt· Poteſt etiā dici ꝙ vſus tonſure a le
ge occaſionē traxit Sacerdos nāqꝫ legis tyarā
ideſt pilleū ex biſſo in modū medie ſpere in capi
te rex vero coronā geſtabat· pars vero capitis
raſa tyarā· circulus criniū deſignat coronā· ad
notandū ꝙ inſtituit eos deus genus electū et
regale ſacerdociū Rurſus lex coronam quatuor
digitoꝝ ſup menſam et deſup aureolā fieri iube
bat· Ceteꝝ ad ezechielē dn̄s dicit· Sume gladi⸗
um acutum educ p caput tuū et barbam· longi
tudo nāqꝫ capilloꝝ multitudinē ſignificat pec⸗
catorum· Hinc igit clerici barbas ſibi radere in
formantur raſio nanqꝫ piloꝝ barbe qui ex ſup
fluis ſtomachi prouenire dicūt humoribus· de
ſignat ꝙ vicia et peccata que i nobis ſuperflua
ſunt reſecare debemus· Radimus etiā barbas
vt p innocenciā ⁊ humilitatē puri videamꝛ· ⁊ an
gelis qui ſemp in iuuenili etate florēt coeque⸗
mur· In ieiunijs tn̄ quādoqꝫ capillos creſcere p
mittimꝰ· qꝛ cogitaciones que cōtra deū nō ſunt
vt eſt eccleſiā edificare· agrū colere· ⁊ ſimilia q̄
tpe abſtinencie fieri ſolent phiberi non debent·
Concilium cartaginē· ſtatuit vt clerici neqꝫ co
mam nutriant neqꝫ barbam· Ordinant aūt cleri
ci vt deo ſeruiant· nec de cetero ſeruiāt mundo·
nec glorie mūdi· debēt ergo offerre corpora ſua
hoſtiam viuentem ſanctam deo placentem· Vn̄
apl'us ad romanos· Confundant om̄es qui glo
riant in ſtulticia· ideſt in gloria mundi que non
eſt vera gloria· ſed imago glorie· Quare autē
ordinādis manus imponat· dicetur in tractatu
de diacano· Ordinātur in quatuor tempibꝰ ideo
qꝛ ſacerdotes et alij clerici locū in eccleſia obti⸗
nent quem leuite in populo iſrahel obtinuerunt
quos ſicut in libro numeroꝝ legitur dominꝰ p
primogenitis recipit· ⁊ eos in egipto dum pri⸗
mogenita egipcioꝝ interficerentur cuſtodiuit
primogenita vero quaſi quedam primicie ſunt·
Vn̄ quaſi primicies dn̄o offerimꝰ cum aliquos
ad ſacros ordines conferamꝰ· Conueniens igit
eſt vt in primicijs temporꝝ· ſcꝫ in quatuor tēpo⸗
ribus primicias hominū offeramꝰ· Rurſus ideo
in quatuor tpibus et vt quatuor virtutibꝰ ex⸗
ornētur· ⁊ ſub quatuor euangelijs ſeruire xp̄o
et eccleſie moneant· In vere vt virtutibꝰ flore⸗
ant· In eſtate vt fructꝰ afferāt· i autūno vt fru
ctꝰ bonoꝝ opum metant· In yeme vt collectos
cōſeruent in horreo et eis fruant in domino· et
vide in ſexta pte ſub ſabbato poſt dn̄icam· xvij·
Ideo autem pocius in ſabbatis quatuor tpm q̄ꝫ
in quartis vel ſextis ferijs fiunt ordinacōes qꝛ
illa dies ſpirituiſancto conſecrata eſt· cuius do
na i ordinibꝰ recipiunt· Preceptū em̄ eſt priori
populo ſabbatū celebrare· ad hoc vt eſſet figu
ra ſanctificationis ſpiritusſācti· Vn̄ exodi· xvj·
Requies ſabbati ſanctificata eſt dn̄o· Et iterū
Cuſtodite ſabbatū meum· ſanctū eſt em̄ michi·
qꝛ erit ſignū inter me et vos in generacionibus
veſtris exodi· xxxj· et· xxxv· c· Preterea nūquā
legimꝰ in gen̄· ſanctificacionē fieri p om̄s prio
res dies· ſed de ſabbato ſolū dictū eſt· Sanctifi
cauit deus diē ſabbati· Fiunt eciā in ſabbato in
ſignū ꝙ ordinandi debēt habere ſabbatū pecto
ris vt tandem tranſeant ad ſabbatū eternitatis·
Ordinacio aūt que fit in ſabbato ſequētis diei
eſt· figurat enim ſacerdotes ordinatos eſſe mini
ſtros diuerſoꝝ dn̄icoꝝ ſacramētorum· Ideoqꝫ
fit hora nona· qꝛ iam illud tp̄s ad dominicū diē
ſcꝫ reſurrectiōnis intelligit ptinere· Ordinandi
em̄ ad xp̄i ſimilitudinē ſabbato reſurrexiſſe itel⸗
liguntur· Congrue igit in hac die· ſcꝫ dominica
celebrant miniſteria ſacerdotaliū benedictionū·
in qua ſūt collata cariſmata graciaꝝ· In ea em̄
dominꝰ reſurrexit· in ea apoſtolis inflauit dicēs
Accipite ſpūm ſanctū quoꝝ remiſeritis pecca⸗
ta remittunt eis· In hac pmiſſus ſpūſſāctus ad
uenit· recte ad eā bn̄dictiōes ſacerdotales diri
gimus· vt cum apl'is hilariter cantare poſſimꝰ
Veni ſancte ſpūs reple tuoꝝ corda fideliū· ſ· or
dinatoꝝ· Fiunt etiā ordinaciōes in ſabbato me
diane ebdomade· xl· q̄ cantat· Sicientes et etiā
in ſabbato ſancto· Verumtam̄ vſqꝫ ad tempora
Simplicij pape romani pontifices dicunt ſemp
in decembri ordines celebraſſe· vt dicet in ſexta
pte ſub ſabbato poſt· xvij· dominicā· Vn̄ ⁊ tunc
officia plena inueniunt qđ in alijs non cōtingit

In ſabbato vero añte penthecoſten ordines ſa=
cri non conferunt̄· qꝛ in ſequēti tunc ſeptimana
recepta ſpūſſancti gracia celebrat̄ ·Solus autē
romanus pontifex poteſt ſubdiaconos facere i
diebus dñicis Alij p̄lati poſſunt in diebus domi
nicis·ſolum minores ordines ↄferre·⁊ virgīes
conſecrare· Si autē vrgente neceſſitate in die
dominica ordinacio fiat·quia forte pfici non po
tuit in ſabbato· debet hoc fieri ieiunio ↄtinuato
tam ab ordinando q̄ȝ ab ordinatore· qꝛ tūc ꝓpt̄
cōtinuacionē ieiunij fingit̄ vna dies · Ceterū in
quibuſdā locis habentes feſta ſuaꝝ eccleſiarū
in ſabbatis quatuor tempoꝝ tranſferre dicūtur
ieiuniū in p̄cedentē ſeptimanā ob honorē ſuarū
feſtiuitatuȝ·ſed dicimus nec hoc eis licere ·nec
tūc poſſe ordies celebrari· Melius igit̄ eſſet fe
ſtiuitates ipſas tranſferri·de hoc dicet̄ in ſexta
pte ſub quarta feria tercie ebdomade aduentus
Qua die et hora fiat epoꝝ cōſecracio ſub ti· de
epo dicet̄· Illud etiā cōſiderandū eſt ꝙ ſacerdo=
tes ⁊ diaconi tantum nominant̄ ab apl'o in epi=
ſtola· eo ꝙ ipi p̄cipue i miſterio altaris neceſſa
rij fūt·Ceteri vero ordines poſtea adiecti fūt ꝓ
vtilitate miniſterij ꝙ ꝓpter multitudinē creden
ciū rite p illos nō poterat adimplere · Vñ et ſe
cundū ambroſiū· Horū ordinacio p̄cipue circa
altaria celebrāt̄· ⁊ pro eis eps ante altare pro
ſternitur· Alij vero nequaq̄ȝ ad altare ordinan
tur eo ꝙ nec ad altaris miſteria ſtatuūt̄· ſȝ alia
officia implent ſiue cantando ſiue legendo ſiue
alia ſeruicia faciēdo·Oēs tamē querūt faciē p̄
lati·ideſt preſenciaȝ domini vt valeant in prim o
genitis hereditare adinſtar iacob qui ſibi frīs
primogenita vendicauit· Et attēde qꝛ in quibuſ
dam eccleſijs immediate poſt collacionē cuiuſli
bet ordinis cantatur reſponſoriū vl' tractus·et
bene· ad denotandū ꝙ ordinati ad ſollicitudinē
et laborē que p illa deſignant̄ vocant̄·Quia ve=
ro de virginū ↄſecracione mencio facta eſt·vi=
dendū eſt primo quibꝰ diebꝰ bñdicantur·Scdo
quid ſignificēt que in earū benedictione agunt̄
benedicunt̄ autē in dominicis diebus et in diebꝰ
epiphaniarum ⁊ in albis paſcalibus et in feſtis
apl'orum vt ſpiritusſanctꝰ ſup eas ſimplices vt
columbas deſcendere videat̄·Et vt p apl'os qui
morē virginitatis eccl'ie prius tradiderunt q̄ſi
per paranimphos ſponſe dño ↄſecrent̄·Sequit̄
videre quid ſignificent que in eaꝝ benedictione
agunt̄· et licet omnis anima deo deſponſet̄ per
fidē· Vnde oſee ſcdo · Sponſabo te mihi in fide
virgines tam ſpecialius xp̄o deſponſari dicunt̄
quia eaꝝ caro carni xp̄i familiariꝰ ſe ↄformat
ꝓ eo ꝙ illa ſicut nec caro xp̄i corrupcionem nō
ſenſit·Et inde eſt ꝙ virgines ſequuntur agnum
quocumq̄ȝ ierit·apoc̄·xiiij·Sane virgines benedi
cēde ſub papilione vel aliquo alio loco ſtant in
cluſe· que archipſbitero vl' alio ante euāgeliū
alta voce cantante prudentes virgines ⁊c̄· cū
cereis ardentibꝰ in manibꝰ nudis capitibꝰ exe=
unt obuiā epo ⁊ eccleſiam ingrediuntur·Siqui
dem cereos accēſos ferūt in manibꝰ iuxta illud
luc̄·xij ·Sint lumbi veſtri p̄cincti ⁊ lucerne ardē
tes in manibus vrīs· vt oſtendāt ſe imitari pru=
dentes virgines q̄ ornauerunt lampades ſuas
et exiuerunt obuiā ſponſo· Sponſus nanq̄ȝ earū
xp̄s eſt quem pontifex eius vicarius repreſētat
Lucernas quidē ardentes in manibus tenere ē
per bona opa exemplū ꝓximis mōſtrare · iuxta
illud·luc̄ ·xv· Luceat lux veſtra corā hominibus
vt videāt opa vrā bona ⁊c̄·Egreſſus vero eaꝝ
de papilione·et ingreſſus in eccl'iam deſignat ꝙ
per ſuſcipiendā benedictionē et xp̄o deſponſatio
nē· de argaſculo et erumnis ac tenebris p̄ntis
mundi fallacijs ad celeſtis regni libertatē·Gau
dium ac claritatē et ad ſup̄ni regis thalamum
tranſducunt̄·Vnd' in canticis ·Veni electa mea
⁊ ponā in te thronū meū Nudis capitibꝰ obuiā
veniunt et pontifex cantando dicit illis· venite ·
et ipe ſimilit̄ cantādo reſpōdent·et nunc ſequim̄
ad repreſentandum qd' in canticis legit̄·Surge
amica mea ſponſa mea oſtende mihi faciē tuam·
et ſonet vox tua in auribꝰ meis·Rurſus denuda
cio capitū depoſicionē et abrenunciacionē mun
danorum cōgrue deſignat nudato etiā capite
eccleſiā ingrediunt̄· ad notandū ꝙ velut formo
ſe et ſponſo placide in ipius ſponſi tabernaculū
introducūtur iuxta illud cantic̄· Nigra ſum ſed
formoſa·Et introduxit me rex in tabernaculū
ſuum·Ter aūt dicitur eis venite ad notādū ꝙ
ad hoc tripliciter debēt venire·ſcȝ per abdicaciōē
ꝓprietatis·p votum caſtitatis· et p ſponſionem
obediencie· debēt quidē venire· Primo per abdi
cacionē ꝓprietatis de conuerſacione mūdana·
de ſeruitute egipciaca·de carcere·de laqueis ⁊
de retibus·Vñ ps ·Habent in retiaculo eius pec
catores·Et ſapie·xiiij· b·creature dei facte ſunt
in temptacionē anime hominū ·et in muſcipulaȝ
pedibus inſipienciū· Scdo debēt venire p votuȝ
caſtitatis de delectatione carnali·et de imūdicia
et de loco toxicato· de quo ſi quid anima ſumit
et penitēciā nō recipit morit̄ morte eťna · Ter
cio per ſponſionē obediencie·de ꝓpria voluntate
ſicut de corrupcōne et clibano accēſo et de babi
lonica fornace·⁊ ideo cū pueris qui erāt i for=
nace illa dicūtur· et nūc ſequimur in toto corde
et timemus te et querimꝰ faciem tuā daniel'·iij·
parum ante ps· Benedicite·De quolibet autem
iſtoꝝ exeundū eſt firmo cordis ꝓpoſito ſolēnio
ri voto et tocius vite pſeuerancia · Et hec ſunt
q̄ſi tres diete·exo·iij·g· Viā triū dieꝝ ibimꝰ in
ſollitudie·quas tres dietas pmiſſe tres vocatio
nes tripliciter facte deſignant· Quia vero poſt
ſuſceptum tā laudabile ꝓpoſitū reſtāt inſidie·
et temptacōnes demonū atq̄ȝ acerrima ↄtra mū
dum carnē et demones certamina · et inſup re=
gularis obſeruancie difficultas·que muliebris
infirmitas ſufficient p ſe ſuſtinere nō pōt· Ideo
diuinū auxiliū et ſanctoꝝ ſuffragia p letaniā
que ſubicit̄ implorant̄· Conſequenter deponunt
veſtes veteres· ⁊ induunt nouas benedictas·qd

notandū ꝙ in hoc ꝓpoſitō vetus homo exuitur
et nouus induit̃ qui ſic legit̃ eph·iiij·c· creatus
eſt in iuſticia ⁊ ſanctitate veritatis·⁊ debēt eſſe
veſtes mūde ⁊ candide ad deſignandum ꝙ quia
dei filio deſponſātur· debent de cetero ſe ſanctas
et mundas abſq; macula ꝓſeruare vel ꝯſeruare
iuxta illud apl'i·Deſpondi em̄ vos vni viro vir=
ginē caſtā exhibere xp̄o·hec em̄ candor ſeu mun
dicia veſtis oſtēdit· Vn̄ eccl's·ix·c Omni tēpore
veſtimenta tua ſint candida·et hoc ſumptū eſt
a beata cecilia que exterius veſte fulgebat int9
caſtitate nitebat·et ab angelis qui i xp̄i reſurre
ctione viſi ſūt in veſtib9 albis·vel ſi ſit niger ha
bitus ſignificat carnis mortificacionē·quia em̄
xp̄s ſpōſus ſuus mortuus eſt pro ipīs debent ⁊
ipſe commori ꝓ illo·Vnde gala·v·Qui xp̄i ſunt
carnem ſuā crucifixerūt cum v'cijs ⁊ ꝯcupiſcē
cijs·Et ad ro·vj·Si cōplantati facti ſumus ſimi
litudinē mortis xp̄i ſimul et reſurrectōis erim9
Rurſus nigredo habitus eſt contemptus virilis
amplexus· Subſequenter indute veſtibus bene
dictis verſus ep̄m veniūt·quaſi ipō actu dicāt
Regnū mundi et omnē ornatū ſeculi contempſi
mus ꝓpter amorē dn̄i noſtri ihe͡ſu xp̄i ⁊c̄·vela
q̄ ſup ſcapulas et pectora dependencia ex inſti=
tucione ſotheris pape cum ſigno crucis earum
capitibus iponūtur·Primo ad ſignificādū ꝙ ꝓ
xp̄o debent mundū humiliter corde ⁊ ope ꝯtem
nere et ſēſus velare·ac memoria paſſionis criſti
munire·ne ad mūdana laſciuiēdo exeant·vt' illa
ad illaꝝ ſenſus intrent·iuxta illud gal'·v·Mihi
mūdus crucifixus eſt et ego mūdo· Scdō velā
tur quia nō ſūt ymago dei· Tercio vt oſtēdant̃
ſubiecte·Quarto ſcʒ vt illicite cūctis viris ap=
pareāt· Quito ne ſpecies caꝝ occaſio iſpecto
ribus ſit peccandi·quia p̄s·ait· Dn̄e delectaſti
me i factura tua·⁊ creature dei facte ſūt in tem
ptacionē vt p̄miſſum eſt·Velū ergo eſt ſignū
pudoris et futuri honoris·Deinde q2 xp̄o deſpon
ſantur qui eſt alpha et o·ideſt principiū et finis
ideo dat̃ eis ānulus qui rotundus eſt· principio
et fine carens·⁊ ponit̃ in quarto digito ex quo
vena quedā ſanguinis ad cor ꝓtendit̃· vt ſciat
ſe ſpōſum ſuum xp̄m toto corde debere diligere
et ei inſepabiliter adherere·Poſtremo vero co=
rone capitib9 eaꝝ iponunt̃·iuxta illud in canc̄·
Veni ſponſa xp̄i accipe coronā ⁊c̄·Ad notādū
ꝙ quando virgo per conſecracionē ſummo regi
deſponſat̃ regina efficit̃·ideſt ſe et alios in vir=
tutibus regēs· Vn̄ puer·primo·vt addat̃ gra
cia capiti tuo et torques collo tuo·In qua co=
ronaciōe pōtifex cātat illud canticū leticie· Ve
ni electa mea ⁊c̄·tanq̄ʒ celeſtis ſponſi paranim=
phus ⁊ hinc eſt ꝙ illaꝝ amici ⁊ ꝯſanguinei in
hac ꝯſecraciōe letant̃·Leo papa prim9 inſtituit
in concilio calcedon̄·ꝙ ipſe celebrauit ſolas vir
gines debere velari·Quia vero in p̄miſſis de ve
lo mēcio facta ē·ideo notandū eſt ꝙ velū aliud
eſt ꝯuerſionis·aliud ꝯſecracōnis·aliud ꝓfeſſio
nis·aliud ordinacionis·aliud p̄lacionis· Veluʒ

cōuerſionis aliq̄ de ſeculari vitā ad religionē
tranſiens aſſumit·⁊ tunc ſi ꝑ annū inter velatas
ſteterit vlterius exire nō poterit·Velum conſe=
cracionis a ſolis epiſcopis ſol' virginib9 et ſolū
in feſtiuis et dominicis dieb9 dat̃· vrgente tam̄
neceſſitate ſicut et baptiſmus·omni die dari poſ
ſet·non dat̃ etiam niſi in·xxv·anno illud recipiē
tis niſi forte diſpenſatiue·Velum autē ꝓfeſſio=
nis ſuſcipit̃ a virgine quando continēciā ꝓfitet̃
non tamē ante·xij·annū· quoniā nec ante illud
tempus benedicit̃·Datur velum huiōi cuʒ bene
dictōne ſolenni·et cum letania·hoc veluʒ null9
ep̄us dat viduis vel corruptis· ſʒ ipſamet de al
tari vt dicunt quidā aſſumit·Sane virgo et non
vidua·Iō ab epiſcopo velat̃ q2 virgo in hac de=
ſpōſaciōe typū gerit eccl'ie q̄ pura et virgo vni
nupſit viro·ideſt xp̄o· Et in ſignū hui9 rei velat̃
ab epiſcopo·quia a xp̄o recipit̃ in coniugiuʒ· In
cui9 ꝑſona dictum eſt· ānulo ſuo ſubarrauit me
dominus·ſed vidua non gerit in tali facto typū
eccleſie ſicut virgo cū non ſit integra mente et
corpore ſicut illa·Vnde nō ſic ꝯiungitur xp̄o vt
repreſentet eccleſie coniunctionē·quare nō vela
tur·Preterea ſacerdos ꝓhibet̃ ſcd̄is nupcijs in
tereſſe ⁊ ſup ſcdō nubentes bn̄dictionē infūdere
ꝓut dictum eſt in prima pte ſub ti·de ſacramen
tis·ſʒ hec vidua quaſi ſcdō nubit· primo homini
poſtea in ꝓfeſſione xp̄o· Ideoq; ei quaſi celebrā
ti ſcd̄as nupcias nō porrigit̃ velum conſecrōis
nec etiam ꝓfeſſionis· ſed ipa illud ſuſcipit de al
tari·Aiunt tamen quidā ꝙ licet nō ab ep̄o·pōt
tamē a ſacerdote velo ꝓfeſſionis vel ꝯuerſionis
velari aquo ſeu a cui9 miſterio habitū ſeu veſtē
religioſam aſſumit· In libro tamē pontificali ſe
cūdum ordinem romanū habetur benedictio vi
due ꝯtinēciā ꝓfitentis ⁊ veli eius·Nam et domi
nus sareptanā viduā per heliā ꝓphetam cōſula
tus eſt· Et vidimus in vrbe ep̄m hoſtienſē inter
virgines bn̄dicere duas viduas moniales·Ve=
lum ordinacōnis oli diaconiſſe in q̄drageſſimo
āno dabatur vt poſſet legere euāgeliū i noctur
nis in ꝯcilio laudicen̄·ſtatutū eſt vt mulieres q̄
apud grecos p̄ſbitere appellant̃· apd̄ nos vero
vidue aut ſeniores vniuire aut matricurie ap=
pellant̃·in eccleſia tanq̄ʒ ordinatas cōſtitui non
debere·Velum prelacōnis olim abbatiſſis in·xl·
anno dabat̃· Illud aūt ſciendū eſt ꝙ ſacroſācta
mater eccleſiā gradus et ordines habet diſtin=
ctos·et romanus pontifex celebriter miſſaꝝ ſol
lemnia agēs ſex habet ſecū ordies clericoꝝ·ſcʒ
ep̄os·p̄ſbiteros·diaconos·ſubdiaconos·accoli=
tos·et cantores· ipō numeri ſacramēto ꝑfectio
nem huiōi officij manifeſtans·Senarius nanq;
numerus ꝑfect9 eſt·ꝓut in ꝓhemio tercie ptis
dicet̃·ſed ⁊ ſex ordines miſtroꝝ fuiſſe in veteri
legimus teſtamento·vicʒ·pontifices·ſacerdotes
leuitas·nathineos·ianitores· et pſallētes·quos
ex maiori pte diſtinxit arthaxerſes in ep'la quā
eſdre ſcribe direxit dicens·Notū facimus de ſa=
cerdotib9 vniuerſis ⁊ leuitis·cātorib9 ⁊ ianito

ribus·nathineis et miniſtris domꝰ dei·vt eis ve
ctigal tributū et annona nullatenus imponant̄
Ordines vero eccl'iaſticos·Silueſter papa enu
merat dicens·Pontifici preſbiter·p̄ſbitero dia
conus·diacono ſubdiaconꝰ·ſubdiacono·acoli
tus·a colito·exorciſta·exorciſte lector·lectori
oſtiarius·oſtiario abbas·abbati monachꝰ·in oī
loco obſequiuꝫ repreſentēt·Beatus quoqꝫ yſi
ita dicit generalit̄ clerici nūcupant̄ omnes qui ī
eccleſia xp̄o deſeruiūt quorū gradus ⁊ nomina
ſunt hec·oſtiariꝰ·pſalmiſta·lector·exorciſta ⁊c̄
Mencōneꝫ etiā faciēs poſt alia de cantore ⁊ hij
omnes gaudent priuilegio clericali·Verumtn̄
quidā pſidi heretici ſacramentū ordinis odem-
nantes falſo menciūtur ꝙ eccl'a xp̄i nō habebat
pſonas quas exorciſtas·ceroferarios·lectores
vel ſubdiaconus appellaret·ſed ſolū exorciſtas
demonī qui aduerſabant̄ paulo·nec ea que xp̄s
fecit vt apl'us dixit·ꝓ tam vilibus ſignificatio
nibus que infra ſequūtur fecit ⁊ dixit·ſed altio
ra ⁊ precioſiora que romana neſcit eccl'a demō
ſtrauit·Horꝝ autē ordinū quidaꝫ ſunt non ſacri
et quidā ſacri·Nō ſacri ſeu miores ordines ſūt
hij·Cantoratus·pſalmiſtatus·oſtiarius·lecto-
ratus·exorciſtatus·acolitatus·Sacri vero ſeu
maiores ſunt iſti·ſubdiaconatꝰ·diaconatꝰ pre-
ſbiteratus·ep̄alis ordo·Cōmuniter aūt aſſerit̄
ſeptē ordines fore·quorꝝ oſtiariꝰ eſt primus·et
ſacerdos vltimꝰ ꝓpter ſeptiformē ſpūſſācti gra
ciaꝫ·Cuius munere ſua officia pſequuntur·Si
aūt velis ad ſingulos ordies ſingula dona refer
re a timore incipiens illum oſtiario deputabis·
⁊ exīnd ſingula ſingulis referēs ſapiaꝫ preſbi-
tero adaptabis·Hec autēꝫ ſūt ſeptē mulieres in
quibꝰ ſpūſſanctꝰ habet hoſpicium ⁊ vnaqueqꝫ
illaꝝ ſuū pat conuiuiū·Rurſus ſpūaliter oſtia-
riꝰ eſt quicūqꝫ ſpūlr alios ī eccl'aꝫ introducit
ideſt qui fidem p̄dicando docꝫ·lector eſt quilibet
mores docendo·exorciſta orādo·acolitus illumi
nando ſubdiaconus humilitatē monſtrando·dia
conus alios exortando·ſacerdos ſeipm hoſtiam
ſanctā deo offerēdo·epiſcopus ſacramēta mini
ſtrando·de quolibet tamē ſeriatim ſpecialit̄ pro
ſequamur·

De cantore·

Nonnulli cecitate ignorancie ducti cā
toratum de minoribus eſſe autumant
ordinibꝰ·ꝓ eo ꝙ vt iam p̄miſſum eſt
in quibuſdā canonibꝰ inter minores
ordines fit mencio de cantore·Falluntur tamē
quoniā nomen eſt officij et non ordo·qui aūt in
veteri teſtamēto cātores dicti ſunt·hodie lecto
res vel pſalmiſte vocantur·Cantor itaqꝫ vocat̄
qui vocē modulat̄ in cantu·cuiꝰ duo ſūt in arte
muſica genera·ſcꝫ p̄centor·et ſuccentor·precen
tor vocēꝫ premittit in cantu·ſuccentor canendo
ſubſequenter reſpondet·Concentor vero dicit̄
qui conſonat·Vnde qui nō conſonat nō cōcinit
nec concentor erit·Sane dauid ꝓphetaꝝ eximiꝰ
cultum dei volens ſolēnius ampliare cantores
inſtituit qui coraꝫ archa federis dn̄i muſicis in-
ſtrumentis ⁊ modulatis vocibꝰ decantarēt·in-
ter quos p̄cipui fuerūt heman·aſaph·⁊ ethan·
ſꝫ omniū primus heman·cuiꝰ vicē nūc in eccle-
ſia primicerius obtinet·vel p̄centor qui cantori
bus ē prelatus·Vnde legit̄ in paralipomenon·
Iſti ſunt quos conſtituit dauid ſup cantores do
mus domini ſtātes iuxta ordinē ſuū ī miniſterio
de filijs caphat heman cātor filiꝰ iohel·⁊ a dex
tris eius aſaph filius barachie·ad ſiniſtraꝫ aūt
ethan filꝰ cauſi·Porro debēt cantores ɔſonis
vocibus ⁊ ſuaui modulatōne concinere·q̄tenus
animos audienciū ad deuotōneꝫ dei valeāt exci
tare·Verumtamē ſcd̄m greḡ·plerumqꝫ ī ſacro
miniſterio dū blanda vox querit̄ congrua vita
negligit̄ et cantor deū moribus ſtimulat cū vo
cibus populum delectat·Ideoqꝫ in eccl'a roma
na altaris miniſtri cantare non debent·ſolumqꝫ
euangelice lectionis officiū intra miſſarū ſolē-
nia exoluant·Et apl'us ait·Cantātes ⁊ pſallen
tes in cordibus veſtris domino·Et iheronimꝰ·
audiant inquit adoleſcētuli·audiāt hij quibꝰ eſt
officium in eccleſiā pſallēdi deo·non voce tantū
ſed corde eſſe cantandū·nec itragediaꝝ modū
guttur ⁊ fauces medicamine liniende ſūt·vt in
eccleſia theatrales moduli ⁊ cantica audiantur
Cantans igitur in corde et in caritate cantēt in
choro·quoniā magis deuotōne cordis q̄ꝫ iubi-
lacione vocis cantandū eſt non tenens in mani-
bꝰ cimbala vl' aliq̄d huiōi ꝑut in veteri teſtam̄
to fiebat·Cetetꝝ ꝓpter carnales nō ꝓpter ſpūa
les cantandi vſus in eccleſia iſtitutꝰ eſt·vt qui
verbis nō cōpungunt̄·ſuauitate modulaminis
moueant̄·Vnd auguſtꝰ·in libro confeſſionū·ɔſue
tudinem canendi ꝓbat eccleſia vt ꝑ oblectamē
ta aurium infirmior animꝰ ad affectū pietatis
aſſurgat·antiqui pridie quo cantādū erat cibis
alijs abſtinebant·preterq̄ꝫ pſallentibus legumi
nibus cauſa vocis·Vn̄ ⁊ cantores vulgo faba
rij dicti ſunt·Cantores aūt qui ſunt dei laudato
res repſentant p̄dicatores alios ad dei laudē ex
citantes eorꝝ nanqꝫ ſimphonia plebem āmonet
in vnitate cultus vnius dei pſeuerare·Per can
toris quoqꝫ officiū paterfamilias intelligitur·
qui de theſauro ſuo noua ⁊ vetera pfert·Nec ē
p̄tereunduꝫ ꝙ cantores tenēt baculos in choro
ad repreſentandū illud qd̄ in lege precipiebat̄·
vt viciꝫ edentes agnū baculos in manibꝰ habe-
rent·ſignificantes ꝙ qui ad patriā feſtināt·eſu
celeſtis agni ⁊ baculis·ideſt ſcripturaꝝ ſentē
cijs indigent cōtra demones·ꝑ baculos em̄ can
torum ſentencias ſcripturaꝝ vel doctrinas p̄di
catorꝝ intelligimus·Vnd cum legit̄ euangeliū
deponunt̄·quia ꝑ euangelicā predicacōneꝫ lega
les depoſuimꝰ obſeruācias·De choro dictū eſt
in pte prima ſub tractatu de eccleſia·De cantu
vero in fine ꝓhemij quinte ptis dicet̄·

De pſalmiſta·

Pſalmiſtatus quoqꝫ tonſuratus vocat̄
ſicut conſtitucio Innocencij·iij·euidē
ter oſtendit·quandoqꝫ etiaꝫ clericatꝰ

Vnd' in alia eiuſdē innoc· epiſtola dicitur ꝙ ab
bas benedictus ⁊ ſacerdos pōt in ſuo monaſte-
rio clericalē dare tonſurā · ꝑ quā ordo clerica
lis ↄfertur · qui ordo ſic collatus pſalmiſtatus
vocat̄ In canone quoq₃ leonis pape ſic inter ce
tera continetur ſeriatim ⁊ apte ꝓſequamꝯ ꝙ ſan
cta romana eccleſia in gradibus clericorum ait
clericos · oſtiarios · lectores ⁊c̄ · at nomine cleri-
coꝝ pſalmiſtas ibi intelligi indubitatū eſt · vo-
catur etiā qn̄q₃ cantoratus · Vnde in tholetano
concilio ita legit̄ pſalmiſta · ideſt cantor poteſt
abſq₃ ↄſciencia epi ſola iuſſione pſbiteri officiuȝ
ſuſcipe cantandi dicente ſibi pſbitero · vide ⁊ qd̓
ore cantas corde credás · ⁊ qd̓ corde credis opi
bus comprobes · Sane ꝙ in pleriſq₃ ſacris cano
nibus facta de alijs ordinib9 mencōne · nihil de
hoc ordine tangitur · ex eo contingit quoniā alij
om̄es cū ſolēnitate ⁊ a ſolis epis dant̄ Iſte vero
etiā a ſacerdote conferri poteſt · Ideoq₃ hūc nōn
ordinē ſed officiū fore plurimi aſſeuerāt · quan-
q₃ in eo ab epo collato quis clericale priuilegi-
um aſſequatur · Dictus eſt aūt pſalmiſta a pſal
mis dicēdis ſiue ab officō canendi ꝓut ſ̄b lecto-
re dicetur · Ad ipm nāq₃ ꝑtinet ſcd̄m yſidoꝝ of
ficium canendi · dicere benedictōnes · ideſt bn̄di-
camus domino · laudes · ideſt allel'a vel xp̄s vin
cit vel xp̄s regnat ⁊c̄ · ſacrificiū ideſt offertoriū
Reſponſoria · ideſt officium miſſe ⁊ quicquid ad
canendi periciā ſpectat ·

De Oſtiario ·

Oſtiarij ſcd̄m yſidorum dicti ſunt eo ꝙ
oſtijs templi preſunt · Ipi enim claues
eccleſie tenētes omnia intus ex ꝑtra
q₃ cuſtōdiūt atq₃ iter bonos ⁊ malos
hn̄tes iudiciuȝ · fideles recipiūt · Infideles reſpuūt
⁊ excōicatos repellunt Oſtiarij idē ſūt ꝙ ianito
res · qui in veteri teſtamento ad cuſtodiam tem-
pli electi ſūt · ne ingrederetur in illud imūdū in
omni re · ideſt aliquid de omnib9 rebus · Stabāt
em̄ ꝓut legit̄ · in paralip · in quatuor templi ꝑti
bus · videlicȝ in oriente · in occidente · aquilone · ⁊
auſtro · Portas templi ſingulas itaq₃ obſeruan
tes vt nec in puncto diſcederēt a miniſterio · Le
uite em̄ quib9 numer9 ianitorū credit9 erāt eis
cibos parabant · Hij aūt imitantur edituos qui
apud gentiles erāt · et edē cuſtodiebant · Sa ne
iuxta decretum tholetani concilij oſtiari9 cū or
dinatur poſtquā ab archidiacono inſtruct9 fue
rit qualiter in domo dei debeat ↄuerſari · ad ſug
geſtionē archidiaconi tradat ei epus claues ec
cleſie de altari dicens ei · Sic age · ſic viue red-
diturus deo rationem pro hijs rebus que hijs
clauibus recludunt̄ · Clauium ergo tradicio et
verba ꝑmiſſa ſūt hui9 ſacramēti ſubalia · cetera
ſūt ſolēnitatis · Hoc officiū implem9 dū ꝑ fideȝ
in eccleſiā aliquē introducim9 vel docem9 · Xp̄s
hoc officiū ipleuit qn̄ dixit · Tollite portas pri-
cipes veſtras · et eleuamini porte eternales ⁊c̄ ·
Et quando ementes ⁊ vēdentes de templo eiecit
quod in eccl'ia ſpiritualiter agit Vnde in euā-
gelio dicit · Ego ſum oſtium ·

De lectore ·

Lector ſecūdum yſidorū a legēdo pſal
miſta a pſalmis canendis vocati ſunt
Lector enim predicat · ideſt legit ſiue
recitat populis quid ſequātur · Pſal-
miſta vero canit vt excitet ad ↄpunctōneȝ ani-
mos audiēciū · licet quidā lectores ita miſerabi
liter ꝓnuncient · ſcȝ alte ⁊ per vocem ſonorā · vt
quoſdā ad luctū lamentationēq₃ cōpellant · Le-
ctores eciā ꝓnūciatores vocātur · ꝑ eo ꝙ ꝓcul
ſiue a longe ꝓnunciant · tāta em̄ ⁊ tam clara de
bet eſſe eoꝝ vox · vt q̄zuis longe poſitoꝝ aures
impleat · Ad lectores quoq₃ ꝑtinet lectiōes ⁊ le
gendas in matutinis ꝓnunciare · ⁊ ea que ꝓphe
te vaticinauerunt ⁊ apl'i dixerūt popul' ꝑdicare
ideſt legere · ad hoc em̄ ordinantur vt libros dei
diſtincte ⁊ apte ad intelligendū legant ſicut in
veteri teſtamēto accepim9 eſdrā feciſſe · neemie
viij · ad eius quoq₃ officiū ꝑtinet panem ⁊ om̄es
nouos fructus benedicere · Lectores autem idē
ſūt ꝙ carminū relatores qui ſūt apud gentiles
Martin9 papa ſtatuit vt nulli liceat in publico
pſallere aut legere · niſi qui ab epo fuerint ordi-
nati lectores · Sane iuxta decretum tholetanen̄ ·
concilij lector cum ordinat̄ faciet de illo verbū
epus ad plebeȝ · indicās eius fidem ac vitaȝ atq₃
ingenium · poſt hoc ſpectante plebe tradat ei co
diceȝ in quo lecturus eſt dicens · Accipe ⁊ eſto
relator verbi dei habiturus ſi fideliter ⁊ vtiliter
impleueris officiū ꝑtem cum eis qui verbuȝ dei
miniſtrauerint · Codicis ergo tradicio et verba
ꝑmiſſa ſunt de ſuba huius ordinis · cetera ſūt ſo-
lemnitatis · Hoc officiū implem9 dū male viuē
tes in eccleſia corrigim9 ⁊ aliquē bonis moribȝ
inſtruim9 · Xp̄us hoc officium impleuit quādo in
medio ſenioꝝ libꝝ yſale ꝓphete aperiens legit
diſtincte ad intelligenduȝ dicens · Spūs domini
ſup me eo ꝙ vnxit me ⁊c̄ ·

De exorciſta ·

Exorciſta ſcd̄m yſidoꝝ grece · latine di
citur adiurās · ſiue increpās vocatur
Inuocat em̄ ſup catecuminos ſeu ſup
eos qui habent ſpūm immundū · nom
domini iheſu adiurās ꝑ illud vt egrediat̄ ab eis
de quo in ſexta parte ſub ſabbato ſancto dicet̄
Decet igit̄ vt mundū habeat ſpūm qui debet im
mundis ſpiritibus impare · Ad eum itaq₃ ꝑtinet
exorciſmus memorit̄ retinere · manus ſup ener-
guminos ⁊ cathecuminos exorcizādo imponere
Et ſecūdū conciliū carthaginen̄ · ipis energumi
nis in domo dei aſſiſtentib9 victū quotidianum
oportuno tp̄e miniſtrare · Refert ioſeph9 regeȝ
ſalomonem modos exorciſmi · ideſt cōiuracionis
adinueniſſe · quibus immūdi ſpiritus ab homine
obſeſſo ꝑ eleazarum exorciſtaȝ pellebant̄ ita vt
reuerti vlteri9 non auderent · Huic officio man
cipati exorciſte vocati ſūt · de quib9 in euāgelio
legitur · Si ego in beelzebub eicio demonia · filij
veſtri exorciſte vicȝ in quo eiciunt · et imitantur

queſtores qui erant apud gentiles. Sane iuxta de-
cretum tholetani concilij. exorciſta cum ordinatur
accipiat de manu epiſcopi librum in quo ſcripti ſūt
exorciſmi ſiue adiuratōes. dicēte ſibi epiſcopo Ac-
cipe ⁊ cōmenda memorie. ⁊ habeto poteſtatem im
ponendi manus ſuper energuminū ſiue baptiſatum.
ſiue cathecuminū. Libri ergo acceptio ⁊ verba pre
miſſa ſunt de ſubſtancia huius ordinis. cetera ſunt
ſolēnitatis. Energumini ſunt qui a demonibus ob-
ſeſſi ſunt. vel lunatici ſiue morbum caducum paciē
tes. ſic dicti ab erge quod eſt labor. ⁊ mene quod ē
defectus. ⁊ nops quod eſt mens. quia ſcꝫ defectum
mentis in defectu lune maxime paciuntur. Cathecu
mini dicūtur in fidei articulis ante baptiſmū inſtru
cti. Hoc officium implemus dum per noſtras ora-
tiones vicium diaboli de homine expellimus. Xpus
hoc officium exercuit quando de maria magdalena
ſeptem demonia eiecit.

De Acolito.

Acoliti grece latine ceroferarij vel accen-
ſores luminū nuncupantur. Hij ab aarō
filij eius miniſterij ſui ſumpſerunt exem-
plum. iuxta illud Exo. Precipe filijs aarō
vt offerant oleum de arboribꝰ oliuarum puriſſimū
pilo qꝫ contuſum. vt ardeat lucerna ſemper in taber
naculo teſtimonij. ⁊ collocabant eam aaron ⁊ filij
eius. ⁊ vſqꝫ mane luceat coram domino. quod ergo
tunc ſacerdotes agebant. hoc nunc acoliti faciūt in
miniſterio lucernarum. quoniam ꝑparāt luminaria
in ſacrario. multa quippe non ſolum in nouo. verum
etiam in veteri teſtamento legi moſaice ſuperaddita
legimus ⁊ mutata Vnde dauid in libro paralipo. di
xiſſe perhibetur. nō erit officium leuitarum vt por-
tent vltra tabernaculum et omnia vaſa eiꝰ ad mi-
niſtrandum. Acoliti autem ſecūndum Yſidorū cere
os ferunt accenſos dum legitur euangeliū aut of-
fertur ſacrificium. non vt tenebras aeris. ſed cor-
dis illuminent. cum ſol forte eodeꝫ tempore rutilēt
et vt ꝓximis opera lucis oſtendāt. atqꝫ ad ſignum
leticie demonſtrandum. vt ſub tipo luminis corpora
lis illa lux oſtendatur de qua in euangelio legitur.
Erat lux vera que illuminat omnem hominem veni
entem in hunc mundum. Ipſi etiam ꝑparant pro eu
cariſtia ſuggeſta vinum ⁊ aquaꝫ ſeu vaſa in quibꝰ
ponitur aqua ⁊ vinum. Acoliti imitantur carminū
ſcriptores qui erāt apud gentiles ſeu verius emū-
ctores ſiue luminum extinctores. qui lucernas emū
gebant. ⁊ luminaria otinuabant. vt nadab ⁊ abiu.
Sane iuxta decretum cōcilij tholetani acolitus cū
ordinatur. ab epiſcopo quidam doceatur qualiter in
officio ſuo agere debeat. Sed ab archidiacono ac-
cipiat ceroferarium. ideſt candelabrum cum cereo.
vt ſciat ſe ad accendenda eccleſie luminaria. ideſt ce
reos dum euangelium legitur mancipari. accipiat ⁊
vrceolū vacuum ad ſuggerēdum ideſt ad miniſtrā
dum vinum in eucariſtiam. ideſt in calicem in quo ē
eucariſtia ſanguinis xpi. Premiſſa igitur verba et
vtenſilia ſunt huiuſmōi ordinis ſubſtancialia. cete-
ra ſunt de ſolēnitate. Hōc officium implemus dum
ignem verbi celeſtis quo fratres ad cognoſcendū
deum illuminentur ⁊ inflammentur predicando mi
niſtramus ⁊ dum lucem boni operis alijs miniſtra
mus. Dominꝰ autem hoc officium ſe habere teſta
tur cum dicit ego ſum lux mundi. qui ſequitur me
non ambulat in tenebris. ſed habebit lumen vite.

¶ De ſubdiacono.

Premiſimus de non ſacris ⁊ minoribus
ordinibus. Nunc de ſacris ⁊ maioribꝰ
qui anthonomaſice ſacri dicuntur ſub
iciamus. ⁊ primo de ſubdiacono. Ordo
enī ſubdiaconatus ſacer hodie ſcdꝫ Innocenciū ter
cium reputatur. Siquideꝫ ſubdiaconi nathineorum
vices in eccleſia repreſentant. de quibus in eſdra le
gitur ꝙ dauid dederat nathineos ad miniſteria leui
tarum. Vnde grece ypodiacones dicuntur. quia of
ficijs ⁊ preceptis leuitarum ſubiacent ⁊ eis mini-
ſtrant. ex quorum ordine fuit ille nathanael quē do
minus in euangelio cōmendauit dicens. Ecce verꝰ
iſrahelita in quo dolus non eſt. Nathinei autem he
braice dicūntur latine in humilitate domino ſeruiē
tes vel deo oblati. Subdiacones debēt ſcdm Yſidorꝫ
oblacōnes in templo domini a fidelibus ſuſcipere. ⁊
leuitas ſupponendas altaribꝰ deferre. caliceꝫ ⁊ pa
tenam ad altare xpi deferre. ⁊ leuitis tradere. eiſqꝫ
miniſtrare. vrceolumqꝫ cum vino ⁊ aqua manile ⁊
manutergium tenere epiſcopo ⁊ preſbitero ⁊ leui-
tis pro lauandis ante altare manibus aquam prebe
re. corporalia ⁊ ſubtractoria lauare. de quibus re-
cte placuit patribus vt qui miniſteria ſacra cōtra
ctant legē continencie debeant obſeruare. ſicut ſcri
ptum eſt in ꝓpheta. Mundamini qui fertis vaſa do
mini. tenent autem locum duum virorum qui erant
apud gentiles. Sane iuxta decretum concilij thole
tani. ſubdiaconus cum ordinatur quia manus im-
poſitōnem conſecratoriam non accipit. patenam de
manu epiſcopi vacuam. ⁊ calicem vacuum accipiat.
dicente ſibi epiſcopo. Vide cuius miniſteriū tibi tra
ditur. De manu vero archidiaconi. pro eo qđ in eiꝰ
adiutorium conſecratur accipiat vrceum. ſcꝫ cū vi
no ⁊ aqua. manile ideſt bacile ⁊ manutergiū. Pre-
miſſa igitur verba ⁊ vtenſilia ſunt huiuſmōi ſacra-
menti ſubſtancialia. cetera ſunt de ſolennitate. Que
ritur autem quare ſubdiaconus legit lectiones ad
miſſam cum non reperiatur hoc ſibi competere. vel
ex nomine vel miniſterio ſibi conceſſo. Reſpondeo.
in primitiua eccleſia diaconus non legebat euange
lium. quia hoc ſtatutum non erāt. poſtq̄m vero illud
ſtatutum fuit. preceptum eſt etiam vt ſubdiaconus
qui diacono ſubeſt epiſtolam ſiue lectōnem legat.
Subdiaconus autem vtitur amictu alba ⁊ baltheo
ſicut ⁊ oſtiarius. lector. exorciſta. ⁊ acolitus. ⁊ in-
ſuper tunica. ⁊ ſudario. tunicam ſtrictam portat vt
ſe iuſticia quaſi lorica induat. Sudario vt ſordes a
vaſis extergat. de quo in parte ſequenti ſub titulo.
de tunica ⁊ manipulo dicetur. Hoc officio vtiē qui
tante mundicie eſt ꝙ ipſius exemplo ⁊ conſilio cete
ri a ſordibus criminum lauentur. Xpus hoc officium
exercuit quādo in chana galilee de aqua vinum fe
cit. ⁊ quando cena facta mittens aquam in peluim

pedes diſcipulorum lauit. Canon adriani pape vide
tur innuere. ꝙ imperator debet ordinē ſubdiacona
tus habere. vbi dicitur. Adiutor ⁊ defenſor tuꝰ vt
meum ordinem decet ſemper exiſtam ſed non eſt ita
gerit tamen illud officium. quoniā in die ordinatō
nis ſue receptꝰ primo in canonicum a canonicis ſā
cti petri miniſtrat domino pape in miſſa in officō ſb
diaconatus. parando calicem ⁊ huiuſmōi faciendo.
Quidam etiam dicunt. ꝙ ſit preſbiter. iuxta illud.
cuius merito quis nos ſacerdotes appellat. Impera
tor etiam pontifex dictus eſt prout in tractatu de
epiſcopo dicetur.

De diacono.

Diaconi grece dicuntur hebraice leuite.
Latine vero miniſtri ſiue aſſumpti ſiue of
ferentes ſcdm Yſidorū Diaconorū quidē
ordo in libro numeroꝝ a tribu leui. filij ia
cob ſumpſiſſe legitur exordium. ⁊ inde leuite. ideſt
aſſumpti vocabantur. quoniam aſſūpti ſūt ad auxi
lium ſacerdotum. vt eleazar ⁊ ythamar. Dominus
enī ad moyſen locutus eſt dicens. Applica tribū le
ui. ⁊ fac eam ſtare in conſpectu aaron ſacerdotis ⁊
miniſtrent ei. vt excubent ⁊ obſeruēt quicquid ad
cultum pertinet multitudinis coram tabernaculo te
ſtimonij vt cuſtodiant vaſa tabernaculi ſeruiētes in
miniſterio. ſicut enī in ſacerdote oſecratio. ita in dia
cono miniſterij diſpenſatio habetur. vt iam dicetur
A quinquageſimo autem anno iuſſi ſunt leuite va
ſa cuſtodire. ⁊ a xxv. annis ⁊ ſupra iuſſi ſunt in ta
bernaculo deſeruire tanq̄m etatis ad onera portāda
robuſte qui poſſent archam federis menſam ꝓpoſi
tōnis ⁊ vaſa tabernaculi deportare qđ ⁊ in nouo te
ſtamento recolitur cum diaconibus ſupra ſiniſtrū
humerū ſtola imponitur ⁊ in diebꝰ ieiuniorum ſup
eundem humerum caſula complicat̄ quia quicquid
laboris in hac vita ſufferimus tanq̄m in ſiniſtra por
tamus. donec a ſiniſtra tranſeamus in dexteram in
qua requiem habeamus. Hinc etiam diaconi cardi
nales menſā lateraneñ altaris humeris ſuis in die
cene ad ſacrarium deportāt. ⁊ in ſabbato ſancto ad
altare reportant. Ipſi quoqꝫ ſemper ſummū pontifi
cem velut archam federis deportant Non ergo dia
conus dalmaticam. nec ſubdiaconus tunicellam in
diebus ieiuniorum in officio miſſe portant ꝓpter ra
tionem in tercia parte ſub titulo. đ diacono. ⁊ in vj.
parte ſub titulo. de ſeptuageſima ſcriptam. Sed ca
ſulas ſeu planetas ſuper humerū complicatas ge
ſtant non replicatas a dextris ⁊ a ſiniſtris ſicut fa
cit ſacerdos. ſed ab interiori parte ſuper brachia e
leuatas. Subdiaconus tamen epiſtolam lecturꝰ il
lam deponit. qua lecta eam reſumit. Et diaconꝰ euā
gelium lecturus illam exuit. ⁊ eam decenter plica
tam ſuper ſiniſtrum humerū imponit. ⁊ ſub brachio
dextro ligat ita ꝙ ab humero ſiniſtro ad latus dex
trum in modum ſtole deſcendat. ſic ꝙ circūcinctus
eam tenet donec dicatur illa vltima oratō poſt com
munionem. tunc enī illam induit ſicut prius. Miſſa
vero finita tam ſubdiaconus q̄m diaconus illas de

ponit. Sane hec diuina plena ſūt miſterio. planetas
vero replicatas hijs temporibus portant. Prio ꝓpt
iam ſuprapoſitam ratōnem. Secundo eas portant ad
oſtendendum ꝙ ipſi ad tantam perfectōnem in illis
tenentur. ad quantam ſacerdos in alijs diebus. ⁊ ad
notandum ꝙ ex caritate que per planetam ſignifi
catur miniſtrant ⁊ non ex timore prout in veteri le
ge fiebat. que erat lex timoris ⁊ nō amoris ſic no
ua. preſertim tempore ieiunij quod ſine caritate fa
ctum meritorium non eſt. Ferunt autem illas ab an
teriori parte eleuatas. vt liberius valeant miniſtra
re. ⁊ ad oſtendendum ꝙ ipſi iuxta apoſtolum ad he
breos. que retro ſunt obliuiſcentes ad anteriora fe
runtur Portant etiam illas ſuper brachia eleuatas
ad ſignificandum ꝙ opere debent caritatem oſten
dere quam gerunt in mente. per manus enim ⁊ bra
chia caritas congrue deſignatur. Non autem repli
catas a dextris ⁊ a ſiniſtris prout facit ſacerdos ad
inſinuandum diſſimilitudinem poteſtatis ⁊ officio
rum ſuorum. Subdiaconus tamen epiſtolam lectu
rus tanq̄m officō ſuo functurus illam deponit. Ipſe
nanqꝫ ex officō ſuo veterem legem repſentat. Vn
de ⁊ epiſtole quandoqꝫ de veteri lege ſumuntur ſub
qua non ex amore vt premiſſum ē. ſed ex timore ſer
uiebatur. quia ergo illud durauit quādiu lex dura
uit. Ideo ad hoc figurandum donec epiſtola finiat̄
non tenet planetam que amorem deſignat Diaconꝰ
vero euangelium legens eam non deponit. ſed iux
ta modum ſtole ſtare ſuo officō competentis illam
ſibi coaptat. quia eius officium eſt doctrinam euan
gelicam que ē lex amoris predicare. ⁊ hoc ex amo
re qui facit iugum domini ſuaue qđ iugum ex quo
omnia mundana premuntur per ſtolā ſuper ſiniſtꝝ
humerum ſignificatur. Cingitur autem planeta. i.
caritate ab humero ſiniſtro in latus dextrum vt ſit
ei ſuaue iugum domini in proſperis ⁊ in aduerſis. q̄
per leuam ⁊ dexteram deſignantur. tanquā armatꝰ
in humeris cōtra aduerſa ⁊ ſuccinctus in latere cō
tra mundi ſuauia ſeu proſpera. Rurſus diaconꝰ du
plex gerit officium. ſcꝫ predicandi populo. Vnđ le
cturus euangelium dicit populo dominus vobiſcū.
et miniſtrandi ſacerdoti. Nempe ꝓpter predicādi of
ficium caſulam ſuper humerum portat. quia predi
cator in preſenti vita opera populi portare debꝫ. qđ
a legali ſacerdote tractū ē qui dum ſacrificabat ſū
mitates baltei ſuper humerum reflectebat pro eo
vero ꝙ ſacerdoti miniſtrat. ⁊ quia ꝓpter inſtantes
neceſſitates ire atqꝫ redire habet. dexteram habere
debet expeditam ⁊ liberam. Vnde in tholetano con
cilio ita legitur vnum orarium oportet leuitam ge
ſtare in ſiniſtro humero ꝓpter quod orat ideſt ꝓ eo
quod predicat. Preterea ſubdiaconus ⁊ diaconus
lecturi deponunt caſulas quaſi profitentes non eſſe
veſtem propriam. ſed ob reuerenciam temporis reci
pere cōmodatam. Deniqꝫ circa finem miſſe diaco
nus planetā induit ad notandū ꝙ ñ ſufficit opꝰ ex
caritate inchoare niſi ⁊ in caritate pficiat̄. Tercō
etiā dici pt ꝙ diaconꝰ caſulā iduēs innuit ſe eſſe p̄
dicatorē q̄ in dilectōe ferueat ⁊ vite otēplatiue in
hiet Dū vero ſe illa p̄cingit ⁊ humero duplicatam

imponit opus predicatõnis oratõnis ⁊ lectõnis in
termittit ⁊ proximo in neceſſitatibus ſubuenit q̄m
reflectit in dexteram cum omnia refert ad ſummũ
bonum. Et ſic dum caſulam induit mariam dum p̄=
cingit repreſentat in miniſterio martham. Quarto
dum diaconus ieiuniorum tempore caſulam ſup hu
merum replicat quaſi gladium cõtra hoſtẽ vibrat.
vt dicetur in prohemio tercie partis. In nouo vero
teſtamento ordo iſte ab apoſtolis ſumpſit inicium.
qui ſeptem viros boni teſtimonij. plenos ſpirituſan
cto diaconos elegerunt. vt iam dicetur. Vnde ⁊ ſã
cti patres decreuerunt vt in matrice eccleſia ſeptẽ
diaconi circa altare pontifici in celebratione miſſe
aſſiſtant. Hij in Apoca. dicuntur ſeptem angeli tu
ba canentes. quia illorum eſt alta miſteria de ſuper
na inſpiratõne foris reſonare. Hij ſunt ſeptem can
delabra aurea. quia xp̄i lucem euangelij alijs oſten
dere debent. Hij dicuntur ſeptem tonitrua. quia ter
ribiliter cõminari debent q̄ omnis arbor que nõ fa
cit fructum bonum ⁊c. Hij preconis more palã ad
monent ad orandum ⁊ genua flectendum. ad eos
quidem pertinet aſſiſtere ſacerdotibus ⁊ miniſtra=
re in omnibus que aguntur in ſacramentis xp̄i. in
baptiſmo. ſcilicet in criſmate. in patena. in calice. ob
latões. idest hoſtias inferre. ⁊ diſponere in altari.
componere etiam. ideſt ornare menſam domini. id ẽ
altare atq̧ veſtire. crucem ferre puta in proceſſio
nibus ⁊ predicare. id eſt legere euangelium. ⁊ apo
ſtolum. id eſt epiſtolam. puta ſubdiacono deficiẽte.
Nam ſicut lectoribus vetus teſtamentum. ita dia=
conibus nouum predicare. id eſt legere preceptũ
eſt. Sicut enim dominus donec euangelium predi=
cauit miniſter fuit. iuxta illd. Nõ veni miniſtrari. ſ;
miniſtrare. ita nulli alij magis conuenit euangeli=
um legere q̄m diacono. qui miniſter interpretatur.
Vnde cum ordinatur ideo ſtolam per quam chriſti
iugum ſignificatur accipit. quia euangeliũ in quõ
de ipſo iugo continetur lecturus eſt. Ad ipſum q̄ꝫ
pertinet officium precum. id eſt dicere letanias. et
recitatio nominum eorum qui ordinanti vel ⁊ bap
tiſandi ſunt ipſe premonet aures adhibere ad deũ.
cum dicit. Humiliate capita veſtra deo. vel humi=
liate vos ad benedictionem. Ipſe hortatur clamare
dicendo. kyrieleyſon. In rogationibꝰ ipſe donat pa
cem. ſcilicet ſubdiacono vel ſaltem cum dicit. Domi
nus vobiſcum. ⁊ annunciat feſtiuitates. Hec ſiqui=
dem ⁊ alia plura ad eius pertinent officium que in
canonibus Jheronimi plenius continentur. Debet
etiam tanq̄m oculi epiſcopi cuncta circumluſtrare.
et epiſcopo referre non tamen debent baptiſare. nec
dominicum corpus diſpenſare. niſi in neceſſitate. ſcꝫ
epiſcopo vel preſbitero abſentibus ⁊ iubentibus.
nec poſſunt calicem benedicere. non debent etiam in
ter ſacerdotes vel coram eis vl' ſupra ipſos niſi eoꝝ
iuſſu ſedere. poſſunt tamen in conuentu preſbitero=
rum rogati predicare. Diacones tenent loca qua=
terniorum qui apud gentiles erant. Sane ſicut in ca
none legitur. diaconus cum ordinat̄. ſolus ep̄s qui
eum benedicit manus ſuper caput illiꝰ imponit. q2
nõ ad ſacerdocium. ſed ad miniſteriũ. ideſt ad diaco

natum conſecratur ideſt ordinatur. In actibus ta=
men apoſtoloꝝ ita legitur. Hos ſtatuerũt ante cõ
ſpectum apoſtoloꝝ. ⁊ orantes impoſuerũt manꝰ ſu
per eos. In quo oſtenditur nõ ſolum epiſcopum. ve
rum etiam preſbiteros tunc aſtantes debere manũ
ſuper diaconum dum ordinatur imponere. nunquid
enĩ plus poteſt precari ſolus ep̄us q̄꞉ plures apoſto
li. imponentes enĩ manum nõ dant ſpiritumſanctũ.
ſed orant vt ſuper eos veniat. Cum igitur vſus om=
niũ donoꝝ nõ ſit in vno ſed in pluribus. merito plu
res manus imponunt. vt vnuſquiſq̧ dominũ depre
cetur. vt partem d̄ ſpũſancto tribuat ordinando ad
inſtar moyſi de cuius ſpũ dominus dedit ſeptuagin
ta viris. Ideo autem fit manus impoſitio ſup ordinã
dos. quia per manum opera. per digitos ſanctiſpiri
tus dona. per caput vero mentem intelligimus. Re
cte ergo manus imponit̄. quia donis ſpirituſſancti.
in mente imbuti ad opera xp̄i mittuntur. De manus
impoſitõne ſub ti. de epiſcopo dicetur. Sed cum dia=
cono manus imponatur queritur quare qñ poſtea
fit preſbiter ei manus imponitur iterato. Reſp̄ñ deo
quia per conſecratõnem tranſit de opere ad opꝰ. idẽ
de miniſterio ad dei ymolatõnem. quod ſicut nec il
lud niſi gracia dei adiuti agere non valemus. ſuſpẽ
ſio vero manuũ fit dum oratio ſuper caput effundit̄
ordinandi. Et nota quoniam tunc ⁊ ſuper confirma
tos in frontibꝰ ⁊ cum ſal ⁊ aqua. palle altaris. ve=
ſtes ſacerdotales ⁊ huiuſmõi benedicuntur ideo hec
manuum ſuſpenſio fit. quia virtus quedam manibꝰ
conſecratis ineſt. que quaſi ſuſcitatur dum benedi=
ctio cum huius manuum ſuſpenſione ſuper res effũ
ditur benedicendas. Vnde apoſtolus monens diſci
pulum inquit. Moneo te vt reſuſcites graciam dei
que eſt in te per impoſitõnem manuũ mearum. ij. ad
Thimo. j. c. Vt ſicut corde per affectum. ſic corpo=
re per ſuſpenſionem manuũ deuotio excitetur. Non
enĩ ſolum in rebus animatis. verum etiam in inani
matis virtus conſiſtit. Vnde nõnulli aſſerunt q̄ vir
tute templi ſi quis illud ex deuotõne ingredit̄. ve=
nialia in eo delentur. Rurſus ſuſpenſio huius in p=
latõne exorciſmoꝝ potiſſime fit quaſi ſacerdos ipo
corporis actu fugando dyabolos virtute conſecra
tõnis manuum cõminetur. Tercio poteſt dici q̄ di=
ſpenſatio ſacramentorum ſoli deo principaliter. mi=
niſtris vero eccleſie miniſterialiter competit. ipi enĩ
nihil a ſe. ſed a principaliter agẽte habent. quia er
go in ſacramentorum diſpenſatione veſtium vel a=
que ⁊ huius benedictione ſeu conſecratione aliqua
ſpiritualis ſanctificatio confertur. quã miniſtri de
ſuis meritis non confiſi debent ab ipſo deo corde et
opere poſtulare. congruũ eſt hec per eleuationẽ ſeu
ſuſpenſionem manuũ per quas opera intelligũtur
exprimi. Vnde Trenoꝝ. iij. Leuemus corda noſtra
cum manibꝰ. Diaconus dalmatica vtitur. vt diſcat
occcultam rationem ſublimiũ indagare. Vnde in qui
buſdam eccleſijs ea non niſi in feſtis vtitur quia di
ſcipuli ſublimia non intellexerunt. niſi poſtquam do
minus eſt glorificatus. Et vtitur ea ſine alba. tem
pore oblatõnis ⁊ electõnis tantum. ſicut ſtatuit zo
zimus papa. Ad hoc diacono cum ordiatur tradit̄

ſub certis verbis ſtola et codex euangelij· que res
et verba ſunt huius ſacramenti ſubſtancialia· cete=
ra ſunt de ſolennitate· Ideo autem ſtolam accipit· qꝛ
euangelium quod per xp̄i iugum figuratur lectu=
rus eſt· Hoc officiō vtitur qui corpus ⁊ ſanguinē
xp̄i diſcrete diſpenſat· ⁊ qui ad orandum ⁊ vigilan=
dum ſui exemplo alios hortatur· Xp̄us vero hoc of
ficium exercuit quando poſt cenam ſacramentū cor
poris ⁊ ſanguinis ſui ꝓprijs manibus diſcipulis di=
ſpenſauit ⁊ iterum quando apoſtolos hortatus ē ad
orandum dicēs· vigilate ⁊ orate ⁊c̄· Et quādo euā
gelium predicauit·

De Sacerdote·

Sacerdotalis ordinis inſtitutio a veteri le
ge exordium ſumpſit· Dominus nanqꝫ le
gitur p̄cepiſſe moyſi· Applica inquit fra
trem tuum aaron ad te cum filijs ſuis de
medio filiorum iſrahel· vt ſacerdocio mihi fūgatur
Vnxit ergo moyſes aaron in maiorem ſacerdotem
filios vero illius in minores· Vn̄ propheta inquit·
Moyſes ⁊ aaron in ſacerdotibus eiꝰ· id eſt primi et
ſummi inter ſacerdotes fuerunt· ipſe tamen moiſes
prior fuit q̄m aaron ordine· ⁊ maior adminiſtratio
ne· hinc eſt ꝙ moyſes illum inſtruebat ⁊ tanq̄ꝫ mi
norem redarguebat· ſed quo ad conſecrationem ſa
cerdotalem pares fuerunt· Moyſes autem non of
ferebat hoſtias· ſed ſolū vota pro populo· Ante le=
gem etiam ſacerdotes fuiſſe leguntur· Vnde mel=
chiſedech iuſtus ſacerdos dei altiſſimi legitur exti=
tiſſe· cui decimas ex omnibus ſpolijs abraham tāq̄ꝫ
ſacerdoti perſoluit· Erant autem multi minores ſa=
cerdotes quos cananeos cōmuniter appellabant ⁊
vnus erat ſummus ſacerdos quem vocabant ſpeci
aliter arabarchum· Sed ⁊ dauid vigintiquatuor ſū=
mos ſacerdotes inſtituit· ſedecim de eleazar· ⁊ octo
de ythamar· quibus tamen omnibus vnum p̄fecit·
quem ſtatuit principem ſacerdotum· ⁊ ſingulis per
ſortez vicis ſue diuiſit ebdomedas· quarum octaua
peruenit abie· de cuius genere zacharias pater io=
hannis baptiſte deſcendit· In nouo quoqꝫ teſtamē=
to xp̄us maiores ⁊ minores ſacerdotes conſtituit·
videlicet· xij· apoſtolos· ⁊ · lxxij· diſcipulos· p apoſto
los electos quos premittebat binos in omnem ci
uitatem ⁊ locum quo ipſe erat venturꝰ· Sicut enī
deus per moyſen ſūmos pontifices regendis popu=
lis in lege prefecit· ⁊ ad eorum ſocietatis ⁊ operis
adiumentum ſequentis ordinis viros ⁊ ſecunde di
gnitatis elegit· Nam in eleazaro ⁊ ythamar filijs
aaron paterne tranſfudit plenitudinis abundanciā
vt ad hoſtias ſalutares ⁊ frequēciōris officij ſacra
menta miniſterium ſufficeret ſacerdotū· Et ſicut in
heremo per· lxx· virorum prudentum mentes moyſi
ſpiritum ꝓpagauit· quibus ille vſus in populo in=
numerabiles multitudines facile gubernaret· Sic
et xp̄us apoſtolis ſuis diſcipulos addidit· quibꝰ illi
totum orbem ſanctis predicatōnibus repleuerunt·
ſicut hec ⁊ alia in pontificali ſubordinatōne ſacerdo
tis habentur· Apoſtoloꝝ itaqꝫ vices maiores obti
nent ſacerdotes· id eſt epiſcopi qui dicuntur ſummi
diſcipuloꝝ vero minores· ideſt preſbiteri· Petrum
autem quaſi in ſūmū elegit· ei pre omnibꝰ claues re
gni celorum tradens· ⁊ ipſum pre ceteris ponēs ca
put ⁊ fidei fundamentum inquiens· Tu es petrus
et ſuper hanc petram edificabo eccleſiam meam· iux
ta illud prophete· Pro patribus tuis nati ſunt tibi
filij ⁊c̄· Apoſtoli vero epiſcopos preſbiteros ⁊ le=
uitas ordinauerunt· ſicut in prohemio huius partis
dictum eſt· Sacerdotes ergo ſunt ſucceſſores· lxx·
virorum quibus dominus moyſi ſpūm ꝓpagauit ⁊
lxx· diſcipulorum· ſicut epiſcopi ſūt vicarij moyſi et
apoſtolorum Ceterum ſcd̄m Yſidoꝝ preſbiter gre
ce· latine ſenior interpretatur nō modo ꝓ etate vel
decrepita ſenectute· ſed propter honorem ⁊ digni
tatem quam acceperunt· Senectus enī venerabilis
eſt· ⁊ cani ſunt ſenſus hominis· Vnde ⁊ dominus in
quit ad moyſen· Congrega mihi· lxx· viros de ſeni
oribus iſrahel quos tu noſti ꝙ ſenes ſint populi et
magiſtri· Preſbiter quoqꝫ ſcd̄m Iheronimū· nomē
eſt etatis· ep̄s vero dignitatis· Porro ſicut in libro
Numerorū legitur moyſi p̄cipitur vt eligat preſbi
teros· ideſt ſeniores· Vnde in ꝓuer· dicitur· Gloria
ſenum eſt canicies· hec vero canicies ſapienciā deſi
gnat· de qua ſcriptum eſt· Canicies hominū prudē=
cia ē· Cumqꝫ nongentis ⁊ eo amplius annis ab adā
vſqꝫ ad abraham vixiſſe homines legimus· nullus
alius primus appellatus ē preſbiter ideſt ſenior ni
ſi abraham· qui multo paucōribus annis vixiſſe cō
uincitur· Non ergo propter decrepitam etatem· ſed
ꝓpter ſapienciam preſbiteri nominantur· Hinc eſt
ꝙ illi duo iudices qui falſo iudicauerunt ſuſannam
preſbiteri vocati ſunt· qui autem preſbiteri nūc nun
cupantur· olim principes populi vt chore dathan et
abyron· vl' magiſtratus aut magiſter templi vt ni
chodemus et gamaliel· dicebantur· Dicitur aūt p̄=
ſbiter q̄ſi alijs viuendi p̄bēs iter· vel p̄bens beatū it·
videlicet populo de exilio mundi ad patriam paradi
ſi· De preſbitero etiam dicetur ſub titulo· de epiſco
po Sacerdos vero antiſtes dictꝰ eſt quia ante ſtat
et ſupra ſe nullum in eccleſia habet· Dicitur quoqꝫ
ſacerdos a ſacrificando quia conſecrat ⁊ ſanctificat
Vnde etiam dicitur ſacerdos quaſi ſacra dans vl' ſa
cer dux· vt ait beda· ⁊ Gregorius in paſtorali li· i·
c· xviij· Sacerdos etiam dicitur iuſticie cultor iuxta
illud· Cuius merito quis nos ſacerdotes appellat·
In plerіſqꝫ locis ſacerdotes capellani vocant̄· Nā
antiquitus reges francie ad bella procedentes cap
pam beati martini ſecum portabant que ſub quodā
tentorio ſeruabatur· quod ab ipſa cappa dictum eſt
capella· ⁊ clerici in quorum cuſtodia ipſa capella e=
rat· inde capellani dicebantur· ⁊ ꝯſequenter ab ill'
ad cunctos ſacerdotes nomē illud in quibuſdā regi
onibus eſt tranſfuſum· Sunt etiā qui dicūt ꝙ anti=
quitus in expeditōnibꝰ in tentorijs fiebāt domūcu
le de pellibꝰ caprarū ſuptecte· in quibus miſſe cele
brabant̄· ⁊ inde capelle nomē tractū ē· Sacerdotes
vero gentiliū flamines dicebantur· ſicut in ꝓhemio
huius partis dictū eſt· Preſbiteri vices gerūt edi=
liū qui apud gentiles fuiſſe noſcuntur· Sane ſcd̄m
canonicam traditionem preſbiter cum ordinat̄ ep̄o

eũm benedicente et manũm benedictoriam ſupra ca
put eius tenente· ⁊ omnẽs preſbiteri qui preſentes
ſunt manus ſuas iuxta manus epiſcopi teneant ſupᷓ
caput illius· ſpiritumſanctum inuocantes· que ma-
nus impoſitio operum ſancti ſpiritus exercitationẽ
ſignificat· Nam per caput mens accipitur· per digi
tos ſpirituſſancti dona· ꝑ manus opera figuramus
Quare autem fit manus impoſitio cum facta fue-
rit cum in diaconum ordinaretur· dictum eſt ſb ti·
de diacono· Vnguntur etiam manus preſbiteri o-
leo in ſui ordinatõne· de quo in parte prima ſub titu
lo de vnctõnibus dictum eſt· Sacerdotes vicem ge
runt xp̄i dum pro peccatis obſecrant· ⁊ per penitẽ-
ciam reconciliant peccatores· mediatores enim ſũt
inter deum ⁊ homines· prout in titulo ſequenti ple
nius oſtendetur· Hij ſtolam ſuper vtrũqꝫ humerũ
accipiunt· vt ex hoc ſe per arma iuſticie eſſe muni-
tos intelligant· prout in ſequenti pte ſub ti· de ſto-
la dicet̃· Accipiunt qꝫ de manu pontificis calicẽ cũ
vino ⁊ patenam cum hoſtia quatenus hijs inſtru-
mentis poteſtatem ſe accepiſſe cognoſcant· placabi
les hoſtias ⁊ corpus ⁊ ſanguinem criſti offerendi
Vnde epiſcopus hec tribuens dixit· Accipite pote-
ſtatem offerre ſacrificium deo miſſamqꝫ celebrandi
tam pro viuis q̃m pro defunctis in nomine domini·
Hoc ordine nullus in eccleſia celſior eſt· ep̄is tamẽ
quedam ſuperaddita eſt poteſtas· ſicut in primo ti·
dicetur· ⁊ in huius partis prohemio tactum ẽ ne ſi
eadem poteſtas paſſim penes omnes ſit obediencia
ſoluatur· ⁊ ſcandalum generetur· Non autẽ vacat
a miniſterio ꝙ ordinator· ordinatũ in ſacerdotẽ cõ-
municans oſculatur· Diaconus vero vl' ſubdiaconꝰ
ordinati cõmunicantes oſculant̃ manum ordinato
ris· Ratio diuerſitatis ẽ primo vt per hoc ordinũ no
tet̃ diſtinctio prout in quarta pte ſub ti· de cõmuni
catõne ſacramenti dicet̃· Secundo q: pontifex oſcu
lando ſacerdotem denotat ꝙ ille ad equalitatem or
dinis recipit̃ quantum ad ſacramentũ eucariſtie cõ
ſecrando quod eſt ſacramentum amoris qui ꝑ oſcu-
lum ſignificat̃· Diaconus vero ⁊ ſubdiaconꝰ nõ re
cipiunt̃ ad talem equalitatem· ſed ad imitatõnẽ bo
ne operatõnis que ex caritate ꝓcedit· ⁊ ꝙ ſecundũ
Grego· per manꝰ oſculum deſignat̃· Sane ei qui in
preſbiterum ordiatur traduntur ſub certis verbis
ſtola ⁊ caſula· calix cum patena· ⁊ etiam inungit̃· q̃
res ⁊ verba ſunt huiuſmodi ſacramenti ſubſtancia
cetera vero precedencia ⁊ ſequencia de ſolennitate
ſunt· Porro ſicut ait beatꝰ Augꝰ· ſacerdotes ſcire
debent librum ſacramentorum ſiue miſſale lectõna
rium· anthiphonarium· baptiſterium· computum·
ca nones penitenciales· pſalterium· omelias· per cir
culum ãni diebꝰ dominicis ⁊ feſtiuis aptas· ex qui
bus omnibꝰ ſi vnum defuerit ſacerdotis nomẽ vix
in eo conſtabit· Magnus etiam Dioniſius inquit·
Subſtancia ſummi ſacerdocij ſunt eloquia diuinitꝰ
tradita· ideſt vera diſciplina ſeu ſciencia diuinarum
ſcripturarum· Et propheta· Tu ſcienciam repuliſti
et ego te repellam ne ſacerdocio mihi fungaris· nõ
debent enim diſcere que ex officõ alios debent doce
re· De premiſſis vero libris ⁊ omelijs in prohemio

ſexte partis dicetur· Item qui ſint canones peniten
ciales· ⁊ vtrum ſacerdos penitencias in illis diffini
tas valeat moderare· ⁊ que ſacerdotes ſcire oportet
diximus in aureo repertorio noſtro· ſb titulo· de pe
et· re· De computo in finali parte dicemus Hoc of
ficium chriſtꝰ exercuit quando poſt cenam panem
et vinum in corpus ⁊ ſanguinem ſuum diuina vir-
tute conuertit dicens apoſtolis· Accipite ⁊ comedi
te· hoc eſt corpus meum ⁊c̃· Excellenciꝰ quoqꝫ hoc
officõ vſus ẽ cum pro peccatis humani generis ſe-
ipſum in ara crucis obtulit patri· Idem c̃pus ſacer
dos ⁊ hoſtia· ⁊ adhuc glorioſius implet dum ſedens
ad dexterã patris interpellat ꝑ nobis·

De Epiſcopo·

Propterea que ſpecialiter officõ epiſcopa
li incumbunt· epiſcopatus inter ordines
in ſacris canonibꝰ cõnumeratur· Epiſco
pi autem nomen plus ſonat oneris q̃ȝ ho
noris· Nam epiſcopꝰ grece ſuperintendens interp̄
tatur latine ſpeculatoris officium gerens· Nam ꝑ-
poſitꝰ in eccleſia ſpeculator dictꝰ ẽ· iuxta quod do-
minꝰ inquit prophete· Fili hominis ſpeculatorẽ de
dite domui iſrahel vt plebi ſibi cõmiſſe non negligẽ
ter incumbat· ſed vitam ⁊ mores eorum ⁊ cuncta
diligenter proſpiciat· Quia ergo epiſcopus ſpecu
lator eſt· ideo ex inſtitutõne clementis primi· cathe-
dra ſiue locus eius in eccleſia altior eſt vt ſuperin-
tendat ⁊ populum cuſtodiat· omneſqꝫ conſpiciat ⁊
illum cuncti· ſicut viniatori altior locus eſt pro vi
nea cuſtodienda· Ob hoc inquit Apoſtolus qui epi
ſcopatum deſiderat bonum opus deſiderat· nõ dixit
honorem ſed opus· quoniam ep̄us nõ tam vt preſit
quantum vt ꝓſit eligitur· Rurſus faldiſtorium ep̄i
ſp̄ualem iuriſdictõnem annexam pontificali dignita
ti deſignat· quam exercere diffiniendo nõ debet· niſi
pro tribunali ſedens· quod probatur ex verbis do-
mini dicentis in euangelio· Supra cathedram moiſi
ſedent ſcribe ⁊ phariſei· que dixerint facite ⁊c̃· Per
ſcabellum vero temporalis poteſtas ſignificatur q̃
ſubiecta eſſe debet ſp̄uali· ſicut probant Gelaſiꝰ pa
pa ⁊ Innocenciꝰ· iij· in ſua epiſtola decretali· ⁊ a ſpi
rituali per diſciplinã correctõnis cõculcatur quãdo
vero exorbitat per peccatum· Vnde p̄s· Donec po-
nam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorũ· Pon-
tifex vero princeps ſacerdotum eſt· quaſi pons et
via ſequencium factus· Ipſe etiaȝ ſummꝰ ſacerdos
ipſe etiam pontifex maximꝰ nuncupatur· vt p̄miſſũ
eſt Ipſe nanqꝫ efficit ſacerdotes atqꝫ leuitas· ip̄e of
ficia ⁊ eccleſiaſticos ordines diſtribuit ⁊ diſponit
et preordinator ẽ in cunctis· Ipſe quod vnuſquiſqꝫ
facere debeat oſtendit· Antea autem pontifices et
reges erãt prout tactum eſt in prima parte ſub ti·
de conſe· Maiorum enĩ hec erat conſuetudo· vt rex
et ſacerdos ⁊ pontifex eſſet· Vnde ⁊ Romani impa
tores pontifices dicebantur· Dicitur etiam preſul·
quoniam in concilio preſidet· Dicitur etiã antiſtes·
quia ante alios ſtans p̄eminet populo· Vel ab anti
quod eſt contra· quoniam hereticis contradicit ⁊ vt
paſtor lupis· Ordo ep̄alis vnde proceſſit dictuȝ eſt
in prohemio huius ptis· Sane conſecratõ ep̄alis in

qua ſpirituſſanctus digne ſumenti datur ſemper in
die dominica ⁊ hora tercia fit· quoniam epiſcopi vi=
cem apoſtoloꝝ obtinent· quibꝰ in die pentheco· ⁊ ho=
ra tercia ſpirituſſanctꝰ datus eſt· non tamen poteſt
quis in epiſcopum conſecrari die illa qua in preſbi
terum ordinatur· ſed ⁊ iuxta canonum ſtatuta epi
ſcopus cum ordinatur· cōprouinciales epī ꝯuenire
debent cum metropolitano· ⁊ duo epī ponant ⁊ tene
ant euangelioꝝ codicem ſuper caput ⁊ ceruicē eiꝰ
ſiue ſuper humeros· vno ſuper eum fundente benedi
ctionem· reliqui vero omnes epiſcopi qui aſſunt ma
nibus ſuis caput eius tangant· ſiquidem tenet liber
ſuper caput eius· primo vt dominus firmet euange
lium in corde ipſius· Secundo vt per hoc intelligat
cui labori ⁊ oneri ſubiciatur· qꝛ omne quod hic emi
net· id eſt omnis prelatus plus meroribus q̄m ho=
noribus gaudeat· Tercio ad notandū ꝙ pondꝰ euā
gelice predicatōnis eum circumquaqꝫ ferre pige=
re non debet· Quarto ad monendum illum vt ma=
gis ſolito iugo ſubiciat ⁊ obediat euangelico· Triū
autem epiſcopoꝝ adminus computato metropoli=
tano preſencia requiritur ratione et exemplo· Ra=
tione ne tantum beneficium videatur furtiue preſti
tum· vt pro illo pariter preces ad deum effundant·
Exemplo quia ⁊ iacobꝰ frater domini a petro ⁊ ia=
cobo ⁊ iohanne apoſtolis ordinatꝰ eſt epūs ihero=
ſolimitanus· Manus vero impoſitō ſumpſit exordi
um ab yſaac· qui dum iacob benedixit impoſuit ſibi
manum· ⁊ moyſes ioſue cum eum populo prefecit·
et dominus apoſtolis cum eos principes mundi cō=
ſtituit· Sed ⁊ ipſi apoſtoli per manus impoſitōnem
ſpūm ſanctum dederunt· De manꝰ impoſitōne dictū
eſt ſub ti· de diacono· Ceteꝝ circa epī ordinatōnem
ſciendum eſt· ꝙ ipſe ſabbato hora veſpertina exami
natur de moribꝰ ⁊ ſtatu preterite vite· vbi ter bene
dictio petit· vt ſancta trinitas in ordinatōe preeſſe
monſtret· Mane vero ſequenti examinatur de fu=
tura conuerſatōne ⁊ fide exprimitiue eccleſie inſtitu
tione ꝓpter ſuſpectos in fide moribus ⁊ conditio=
ne ⁊ vnguntur caput eius ⁊ manus de quo dictum
eſt in prima parte ſub titulo· de cōſe· Deinde vngū
tur manus eius· ⁊ datur ei mitra in capite in ſignū
ꝙ benedictionem omnium gentiū dedit illi· ⁊ teſta=
mentum ſuum confirmauit ſuper caput eiꝰ· dantur
etiam ei baculus ⁊ annulus· de quibus in ſequenti
parte dicetur· Singula autem cum ꝓprijs verb̄ tra
duntur ⁊ fiūt· que verba ⁊ capitis ⁊ manuū vnctō·
et pollicum confirmatio· baculi ⁊ annuli atqꝫ euāge
lij traditō ſunt huius ſacramenti ſubſtancia· cetera
ſunt ſolennitatis· De euangelij ⁊ baculi traditōe et
quare conſecratus equū album ſeu albis coopertū
equitat dictum eſt in predicto titulo de conſecra=
tione· Conſecratur autem epiſcopus inter epiſtolā
et euangelium· nec poteſt die ſue conſecratōnis or=
dines celebrare· quia ipſe tunc non celebrat· ſed cō
celebrat principaliter celebranti· papa tamē qui an
te ymnum angelicum conſecratur hec poſſet· qꝛ ipe
miſſarum ſolennia perficit conſecratus· Differt au
tem inter epiſcopos ⁊ ſacerdotes· quia licet ſex ſint
que cōiter pertinet ad omnes ſacerdotes· videlicꝫ ca

thecizare· baptizare· predicare· cōficere· ſoluere ac
ligare· tamen ad pontificem nouem ſpectāt· ſcꝫ cle=
ricos ordinare· virgines benedicere· pontifices con
ſecrare· manus imponere· baſilicas dedicare· degra
dandos deponere· ſinodos celebrare· criſma confice
re· veſtes ⁊ vaſa ſacrare· Sunt ⁊ alia que ad offici
um epiſcopale pertinent puta in fronte criſmare· be
nedictionem ante pacem dare ⁊ ſimilia· Veruntā=
men ⁊ maiores ⁊ minores ſacerdotes cōmuniter in
quibuſdam vicem gerunt ſummi pontificis id ē xpi·
dum videlicet pro peccatis obſecrant ⁊ per penitē=
ciam reconciliant peccatores· Vnde Apoſtolꝰ· De
us erat in xp̄o mundum ſibi reconcilians· ⁊ poſuit in
nobis verbum reconciliatōnis· obſecramus ergo
pro chriſto reconciliemini deo· Mediatores enī ſūt
ſacerdotes inter deum ⁊ homines· dum ⁊ precepta
dei populo deferunt ꝑdicando· ⁊ vota populi deo por
rigunt ſupplicando· quocirca tales debēt exiſtere vt
et deo grati ⁊ hominibus ſint accepti· Nā vt ait a=
lexander papa· chriſti ſacerdotes quāto digniores
fuerint tanto facilius in neceſſitatibus populi pro
quibus clamant exaudiuntur· Et ſicut dicit Apoſto
lus· Mediator non eſt vnius ⁊ diſcordes reconcili
are non poteſt qui ſimul vtriuſqꝫ ſocietatis ⁊ amici
cie vinculo non eſt concors· Si enim is qui diſplicet
ad intercedendum mittitur· irati animus ad deterio
ra prouocatur· Epiſcopus quoqꝫ ⁊ ſacerdos nomi
ne preſbiteri intelliguntur· ſicut patet ex hijs q̄ ad
titum Apoſtolus ſcripſit qui eundem ⁊ epiſcopū ⁊
preſbiterum nominauit· Qꝫ autem idem ſit epūs ⁊
preſbiter multis rōnibus comprobatur Preſbiteri
a filijs aaron in veteri teſtamento ſumpſerunt ex=
ordium· Epiſcopi vero ab ipſo aaron· qui vero tunc
vocabantur ſacerdotes nunc preſbiteri dicunt· qui
tunc principes ſacerdotum· nunc epiſcopi nominan
tur· Hodie autem ideo diuerſa ſunt vocabula vt epi
ſcopus non dicatur preſbiter vel econtra· quoniā
antiquitus quando pietati ſtudebāt preſbiteri in ei
loco ordinabantur ⁊ apud iudeos qui populo pre=
erant preſbiteri dicebantur hoc nomen honoris ac
cipientes· vocabantur etiam epiſcopi ab illo ope qd
implere videbantur eo ꝙ ꝯſiderare habebant que=
cunqꝫ ad pietatis cultum fuerant conſtituta· Hinc
etiam Iheronimus ſic ait· Olim idem preſbiter qui
et epūs et anteq̄m dyaboli inſtinctu ſtudia ſiue diſ=
ſenſiones in religione fierent· ⁊ diceretur in popu
lis· ego ſum pauli· ⁊ ego ſū appollo· ego cephe cō=
muni preſbiterorum concilio eccleſie gubernabant·
Poſtq̄m autem vnuſquiſqꝫ eos quos baptizauerat
ſuos eſſe putabat· non xp̄i· in toto orbe decretum ē
vt vnꝰ de preſbiteris ſupponeretur· Epiſcopi ergo
nouerint ſe magis conſuetudine q̄m diſpenſatōe do
minice veritatis preſbiteris eſſe maiores· Auguſti
nus vero dicit ꝙ quanq̄m ſcd̄m vocabula que vſus
obtinuit epiſcopus ſit preſbitero maior· Auguſti
nus tamen Iheronimo minor eſt· Hoc officium cri
ſtus exercuit quando manus ſuper capita diſcipu=
lorum leuans eis benedixit dicens· Accipite ſpiri=
tumſanctū· quorum remiſeritis peccata remittun=
tur eis ⁊c·